



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

بخش دوم (فاز تدوین و ارائه برنامه حفاظتی گونه های کلیدی و در معرض خطر)

عنوان پروژه:

"تدوین برنامه حفاظت از گونه های کلیدی و در معرض خطر
تالاب های اقماری حوضه آبریز دریاچه ارومیه"

مناطق مورد مطالعه: تالابهای کانی برازان، سولدوز و قره قشلاق

خرداد ماه ۱۳۹۷

تهیه و تنظیم: کارگروه پژوهش و حیات وحش - انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش

مدیر عامل: دکتر عبدالله سالاری



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

فهرست مطالب

۱	۱- مقدمه
۱	۲- تعریف مدیریت زیست بومی
۳	۳- اصول دوازده گانه مدیریت زیست بومی
۵	۴- شیوه تدوین برنامه
۵	۴-۱- بازدید و شناسایی به منظور آشنایی با محدوده مطالعاتی و جوامع محلی
	۴-۲- کارگاه آغازین: شناخت و بررسی ارزش‌ها و کارکردهای گونه های در معرض خطر، تهدیدات و مشکلات، تحلیل ذینفعان
6	۴-۳- دومین کارگاه: طبقه بندی ماتریس SWOT تدقیق اطلاعات نقشه های رقومی
7	۴-۴- سومین کارگاه: به اشتراک گذاری اطلاعات بدست آمده از جوامع محلی با کارشناسان استانی
7	۴-۵- چهارمین کارگاه: نهایی سازی اقدامات اجرایی اولویت دار با نظر کارشناسان ستادی
8	۴-۶- پنجمین کارگاه: به اشتراک گذاری اقدامات اولویت دار اجرایی با جوامع محلی
8	۵- معرفی تالابهای مورد مطالعه و خصوصیات آنها
۱۱	۵-۱- تالاب کانی برازان
۱۱	۵-۲- تالاب سولدوز
13	۵-۳- تالاب قره قشلاق
15	۶- شناسایی گونه های شاخص و در معرض خطر
17	۷- طبقه بندی گونه ها
18	۸- شناسایی گونه های منتخب در معرض خطر با رویکرد مشارکتی
22	۹- خصوصیات بیولوژیک و فیزیولوژیک گونه های منتخب
22	۹-۱- اردک سرسبز (<i>Anas platyrhynchos</i>)
۲۲	۹-۲- غاز خاکستری (<i>Anser anser</i>)
۲۳	۹-۳- اردک سرسفید (<i>Oxyura leucocephala</i>)
۲۴	



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

4-9	غاز	پیشانی	سفید	کوچک	(<i>Anser Erythropus</i>)		۲۵
۹-۵	اردک	سر	حنایی	(<i>Ferina</i>)	<i>Aythya</i>	(	۲۶
۶-۹	اردک مرمری (<i>Marmaronetta Angustirostris</i>)						۲۷
۷-۹	اردک بلوطی (<i>Aythya Nyroca</i>)						۲۸
۱۰	پراکنش و وضعیت جمعیتی گونه های منتخب						۲۹
۱۱	ویژگی های بارز زیستگاهی تالاب قره قشلاق برای پرندگان آبی						۴۶
۱۲	ویژگی های بارز زیستگاهی تالاب کانی برازان برای پرندگان آبی						۴۶
۱۳	شناسایی تهدیدات و فرصت ها در راستای حفاظت از گونه های منتخب						۵۹



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

فهرست نقشه ها

۱۲	۱- نقشه کانی برازان
۱۴	۲- نقشه سولدوز
۱۶	۳- نقشه قره قشلاق
۳۵	۴- تالاب کانی برازان، زیستگاه غازخاکستری
۳۶	۵- تالاب کانی برازان، زیستگاه اردک مرمری و اردک سرسفید
	۶- تالاب کانی برازان، زیستگاه غازپیشانی سفید کوچک
	۳۷
۳۸	۷- تالاب کانی برازان، زیستگاه اردک سرحنایی و سیاه کاکل
	۸- تالاب کانی برازان، زیستگاه اردک سرسبز
	۳۹
۴۰	۹- تالاب سولدوز، زیستگاه غازخاکستری
۴۱	۱۰- تالاب سولدوز، زیستگاه غازپیشانی سفید کوچک
	۱۱- تالاب سولدوز، زیستگاه اردک سرسفید
	۴۲
	۱۲- تالاب سولدوز، زیستگاه اردک های زمستان گذران
	۴۳
۴۴	۱۳- تالاب قره قشلاق، زیستگاه مجموعه غازها
۴۵	۱۴- تالاب قره قشلاق، زیستگاه مجموعه اردک ها



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

فهرست جداول

۱- گونه های در معرض خطر، وضعیت IUCN و محل مشاهده

۲۴

۲- فهرست پرندگان موجود در حوضه اکولوژیک دریاچه ارومیه در ضmann کنوانسیون CITES

۲۴

۳- چرخه زندگی گونه های منتخب

۳۵

۴- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک سر سفید و اردک مرمری (مراوی سپی و صابونی) - تالاب کانی برازان

۵۱

۵- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک سر سبز (سونه بوره) - تالاب کانی برازان

۵۱

۶- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از غاز پیشانی سفید کوچک (سی چوره) - تالاب کانی برازان

۵۲

۷- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک سرخنایی و سیاه کاکل - تالاب کانی برازان

۵۲

۸- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از غاز خاکستری - تالاب کانی برازان

۵۳

۹- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک سرسفید (مراوی سپی) - تالاب سولدوز

۵۴

۱۰- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک های زمستان گذران - تالاب سولدوز

۵۵

۱۱- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از غاز پیشانی سفید کوچک (سی چوره) - تالاب سولدوز

۵۶

۱۲- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از غاز خاکستری (قازی بور) - تالاب سولدوز

۵۷

۱۳- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از مجموعه اردک ها - تالاب قره قشلاق

۵۸

۱۴- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از مجموعه غازها - تالاب قره قشلاق

۵۹

۱۵- شناسایی اهداف، گامهای اجرایی و اقدامات اولویت دار در راستای حفاظت گونه های منتخب

۶۰



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۱- مقدمه:

همزمان با تغییر نگرش‌ها در ارتباط با مدیریت عرصه‌های طبیعی، مفاهیم جدیدی نیز در مجامع بین‌المللی مطرح گردید. یکی از مفاهیم، مدیریت زیست‌بومی می‌باشد که که از اواخر دهه ۸۰ میلادی و همزمان با گسترش ادبیات توسعه پایدار، به تدریج جای خود را در ساختارهای تصمیم‌گیری محیط زیستی باز کرد و اکنون به عنوان یک رویکرد مدیریتی پذیرفته شده در برنامه‌ریزی و مدیریت منابع طبیعی مورد استفاده قرار می‌گیرد. با شکل‌گیری این رویکرد، نگاه‌های محافظه کارانه در ارتباط با حفظ محیط زیست و عرصه‌های تالابی جای خود را به رویکردهای بهره‌برداري حفاظتی داد و تحولی بوجود آمد که به عرصه‌های طبیعی به عنوان یک اکوسیستم طبیعی که در آن نقش ارزش‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع محلی حاشیه این عرصه با ارزش‌های اکولوژیکی بهم پیوند می‌خورد، نگریسته می‌شود. در چارچوب چنین تحولی، مدل متناسب مدیریتی حفاظت، الزامی شد. مدیریتی که بتواند به ابعاد مختلف توسعه پایدار بپردازد و از کارایی و اثربخشی لازم برخوردار باشد و نهایتاً پایداری توسعه و حفاظت را تأمین نماید. چنین نحوه اداره کردن به مدیریت زیست بومی معروف شده است.

سازمان‌های بین‌المللی همچون برنامه محیط زیست سازمان ملل (UNEP)، اتحادیه جهانی حفاظت از منابع طبیعی (IUCN) و آژانس حفاظت محیط زیست ایالات متحده آمریکا (US EPA) در گسترش ادبیات مدیریت زیست‌بومی و پیاده‌سازی آن در قالب پروژه‌های واقعی نقش به‌سزائی داشته‌اند

۲- تعریف مدیریت زیست بومی:

مدیریت زیست‌بومی، فرآیندی جامع‌نگر، هدایت‌کننده و نظارتی است که در چارچوب قوانین و مقررات در جهت پایداری زیست‌بومی و تضمین ملاحظات محیط زیستی در طرح‌های توسعه‌ای و مدیریتی زیست‌بوم‌های حساس با توجه به ظرفیت‌های قابل تحمل محیط و مشارکت تمامی دست‌اندرکاران اعمال می‌شود. در این رویکرد، حفظ محیط زیست فقط وظیفه یک سازمان مستقل نیست بلکه حفاظت، عملیاتی است که طی یک فرایند مشارکتی و با مرکزیت یک سازمان متولی و همکاری سایر سازمان‌های ذیربط و با حضور و ایفای نقش مردم و به ویژه جوامع محلی محقق می‌شود.

به طور کلی این رویکردها و تغییر نگرش‌ها، باعث تأکید بیشتر بر مسئولیت انسانی در تعامل با اکوسیستم و بدل شدن مباحث محیط زیستی به عنوان یکی از مسایل اخلاق عملی و سیاست عمومی شد و پیامد آن خارج کردن گفتگو و مباحثه بر سر مسائل زیست بومی و راه حل‌های آنها از انحصار دانشمندان و محققان و گشودن باب مباحثه عمومی، مسئولیت‌پذیری و کنش فعالانه بود که بشر را به سمت برخورداری از محیط زیست سالم و پایدار، هدایت می‌کند.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

مدیریت زیست بومی شیوه‌ای از مدیریت برای حفاظت منابع طبیعی و پایداری خدمات زیست بومی است که همزمان به ارزش‌ها و نیازهای اقتصاد اجتماعی و الزامات فرهنگی و سیاسی جوامع ذیربط توجه داشته و برخورداری نسل حاضر و نسل‌های آینده از منافع زیست بوم را مد نظر دارد. این شیوه مدیریت مبتنی بر باور به ارتباط نزدیک و غیر قابل تفکیک خدمات زیست بوم و رفاه و سلامت جوامع انسانی است و هدف آن حصول اطمینان از استقرار نظامی است که از تداوم خدمات زیست بوم پشتیبانی کرده و از آن حفاظت می‌کند.

در مدیریت زیست بومی، مردم و حیات آن‌ها در مرکز تصمیم‌گیری مدیریت و حفاظت قرار می‌گیرند و به همین دلیل این رویکرد تفاوت عمده‌ای با روش‌های سنتی حفاظت دارد. به بیان ساده، مدیریت زیست بومی به دنبال حفظ زیست بوم‌های طبیعی و احیای زیست بوم‌های تخریب شده همزمان با تامین نیازهای جوامع انسانی است.

درواقع، مدیریت زیست بومی یک فرآیند فرا بخشی است که با درگیر نمودن کلیه ذینفعان و در نظر گرفتن اولویت بخش‌های مختلف در چهارچوب یک برنامه جامع فرا بخشی اقدام می‌کند. در این چهارچوب برای تهیه یک برنامه مدیریتی از رویکرد راهبردی مشارکتی استفاده می‌شود و مشارکت ذینفعان سبب خواهد شد تا نظرات، دانش، خواسته‌ها و نیازهای افراد و گروه‌های ذیربط به تالاب، در تدوین برنامه لحاظ شود. هدف از این رویکرد افزایش پایداری برنامه از طریق مشارکت گروه‌های ذینفع در اجرای برنامه و پشتیبانی از آن است. فرآیند تدوین مشارکتی برنامه مدیریت ایجاب می‌کند تا ارزش‌های تالاب و نیز تهدیداتی که متوجه این ارزش‌هاست، همچنین ظرفیت‌ها و توانایی‌هایی که در نهادها و گروه‌های اصلی ذیربط با مدیریت تالاب وجود دارد به خوبی شناسایی و مورد توجه قرار گیرند. این رویکرد منطبق با روش پیشنهادی کنوانسیون رامسر برای تهیه برنامه مدیریتی برای یک تالاب است.

مدیریت زیست بومی را می‌توان فرآیندی دانست که هدف آن «حفظ خدمات بوم‌شناختی اساسی و احیاء منابع طبیعی ضمن برآورده ساختن نیازهای اقتصادی-اجتماعی، سیاسی و فرهنگی برای نسل حاضر و آینده» است.

درحقیقت، مدیریت زیست بومی «استفاده ماهرانه و خردمندانه از اصول بوم‌شناختی، اقتصادی، اجتماعی و مدیریتی در مدیریت بوم سازگان‌ها برای بهره‌برداری، احیاء یا پایدار یکپارچگی بوم سازگان و تداوم شرایط مطلوب، مصارف، تولیدها، ارزش‌ها و خدمات در بلندمدت» می‌باشد.

آژانس حفاظت محیط زیست ایالات متحده آمریکا مدیریت زیست بومی را به صورت احیاء و نگهداری از سلامت، پایداری و تنوع زیستی بوم سازگان‌ها، ضمن حمایت از منافع اقتصادی و پایداری جوامع» تعریف می‌کند.

برنامه محیط زیست سازمان ملل (UNEP) رویکرد زیست بومی را به صورت راهبردی تعریف کرده است که «برای مدیریت یکپارچه زمین، آب و منابع زنده بکار می‌رود و در پی مصرف معقول و حفاظت پایدار به گونه‌ای منصفانه» است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

بر این اساس، مدیریت زیست‌بومی یک چشم انداز مشترک از یک آینده مطلوب را دنبال می‌کند که دیدگاه‌های اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی را برای مدیریت سامانه های بوم شناختی طبیعی که در مرزهای جغرافیایی تعریف شده اند، یکپارچه می سازند.

سازمان مدیریت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور در خصوص مدیریت زیست بومی موارد زیر را برشمرده است:
❖ نوعی مدیریت منابع طبیعی و محیط زیستی است که هدف آن پایداری زیست بوم برای تأمین نیازهای اکولوژیکی و انسانی در آینده است.

❖ نیازهای انسانی را در مرکز مدیریت تنوع زیستی قرار می‌دهد که هدف آن مدیریت زیست بوم بر اساس کارکردها و استفاده‌های چندگانه از این کارکردهاست.

اعمال چنین رویکردی در مدیریت زیست بوم‌ها، منجر به بهینه سازی استفاده از بند الف ماده ۶۷ قانون برنامه چهارم زیست بوم‌ها و کاهش مخاطرات آن می‌شود.

بر این اساس، تالاب های اقماری دریاچه ارومیه شامل قره قشلاق بناب، کانی برازان و سولدوز که این دو در استان آذربایجان غربی قرار گرفته اند، به واسطه ارتباط تنگاتنگ آنها با حیات و معیشت مردم منطقه و گره خوردن آنها با اسکان و زندگی مردم آن دیار، دارای وجهی مقدس و احترام برانگیز هستند. بنابراین لازم است ابعاد زیبایی شناختی، هویتی و فرهنگی، اکوتوریسمی، زیست بومی و اقتصادی آن در چارچوب یک مدیریت جامع و یکپارچه نگریسته شود و همزمان نقش فعالی برای مردم منطقه، ذی‌نفعان و سازمان‌های مردم نهاد در نظر گرفته می شود.

۳- اصول دوازده‌گانه رویکرد زیست بومی

✓ **اصل اول انتخاب اجتماعی:** اهداف مدیریت سرزمین، آب و منابع زیستی مساله انتخاب اجتماعی است. بدین معنا که موضوع حفاظت و مدیریت اکوسیستم تبدیل به انتخاب همه ذی‌نفعان شده است و تنها دغدغه یک سازمان یا گروه خاص نیست. به عبارت دیگر در کلیه مراحل (برنامه ریزی، تصمیم گیری و اجرا) مشارکت و توافق بخش‌ها و گروه‌های مختلف ذی‌نفعان با رویکردها و منافع متفاوت مورد نیاز و ضروری است. این در حالیست که ممکن است منافع این گروه‌ها، سازگار، مکمل یا متضاد باشند.

✓ **اصل دوم تمرکز زادی مدیریت:** مدیریت باید تمرکززادی شود چون مدیریت غیر متمرکز می‌تواند به کارایی، اثربخشی و عدالت بیشتری بینجامد.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

- ✓ **اصل سوم** تاثیر اقدامات مدیریتی بر زیست بوم های مجاور: مدیران زیست بوم باید اثرات بالقوه و بالفعل فعالیت‌های خود بر زیست‌بوم‌های مجاور و سایر زیست بوم‌ها را در نظر گیرند چرا که «زیست بوم‌ها» نظام‌هایی بسته نیستند و توجه به اثرات احتمالی اقدامات بر زیست بوم‌های مجاور و ایجاد سامانه پایش برای سنجش پیامدهای اقدامات مدیریتی امری ضروری است.
- ✓ **اصل چهارم** درک زیست بوم ها از دیدگاه اقتصادی: با در نظر گرفتن منافع حاصل از مدیریت، مدیران باید ارزش‌های اقتصادی زیست بوم را در نظر بگیرند و مدیریت کنند.
- ✓ **اصل پنجم** حفظ ساختار و کارکردهای زیست بوم به منظور بقا خدمات: بر حفاظت از ساختار و کارکردهای زیست بوم به منظور بقای خدمات آن تاکید دارد که یکی از اهداف اولویت‌دار مدیریت زیست بومی است. در این اصل خصوصیات ساختار و کارکرد زیست‌بوم که برای فراهم کردن فواید و خدمات آن مورد نیاز هستند، تعیین شده و برای حفاظت از آن برنامه‌ریزی می‌شود. حفظ این ساختار مستلزم حفظ روابط پویای درون و بین گونه‌ها همچنین کنش‌های متقابل آنان با محیط فیزیکی و شیمیایی اطرافشان است.
- ✓ **اصل ششم** حفظ زیست بوم در محدوده کارکردهای آن: زیست‌بوم‌ها باید در محدوده کارکردهای خود مدیریت شوند و برای پیاده‌سازی این اصل باید در ابتدا محدوده کارکردهای زیست بوم تعیین و برای مدیریت آنها برنامه‌ریزی شود.
- ✓ **اصل هفتم** در نظر گرفتن مقیاس مکانی و زمانی مناسب: رویکرد زیست بومی باید در مقیاس مکانی و زمانی مناسب به کار گرفته شود. به منظور رسیدن به نتایج بهینه لازم است مقیاس‌های مکانی و زمانی متناسب با اهداف در نظر گرفته شود. این چارچوب‌های زمانی و مکانی به صورت اجرایی توسط ذی‌نفعان، کاربران، مدیران و مردم محلی تعریف می‌شود.
- ✓ **اصل هشتم** تعیین اهداف بلندمدت با در نظر گرفتن اثرات تاخیری: با در نظر گرفتن مقیاس‌های زمانی و اثرات تاخیری که شکل دهنده فرآیندهای زیست بوم هستند، اهداف مدیریت زیست بومی باید به صورت بلندمدت تنظیم شود. از آنجا که زیست بوم‌های طبیعی به اقدامات تخریبی و احیایی دیر واکنش می‌دهند، این موضوع باید در برنامه‌ریزی‌های مدیریتی به دقت مد نظر قرار گیرد.
- ✓ **اصل نهم** مدیریت تغییرات: بر ضرورت توجه به اجتناب ناپذیر بودن تغییرات اشاره دارد. این تغییرات می‌تواند شامل تغییر در ترکیب گونه‌ها و فراوانی جمعیت آن‌ها باشد و به منظور پاسخگویی به این تغییرات رویکرد زیست بومی باید بر پایه مدیریت تطبیقی و مشارکتی قرار گرفته و اجرا شود.
- ✓ **اصل دهم** برقراری تعادل میان حفاظت و بهره برداری: رویکرد زیست بومی باید به دنبال برقراری تعادل و تلفیق حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تنوع زیستی باشد.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

✓ اصل یازدهم به کارگیری تمام منابع اطلاعاتی: باید تمامی اشکال اطلاعات مرتبط شامل «علمی، بومی» و «دانش، نوآوری‌ها و تجارب محلی» را در نظر گیرد.

✓ اصل دوازدهم دخیل ساختن کلیه بخش‌های مرتبط: رویکرد زیست بومی باید کلیه بخش‌های مرتبط و مراجع علمی را دخیل کند. از آنجا که اغلب مسائل تنوع زیستی با پیچیدگی‌های خاص و اثرات جانبی و پیامدهای متعدد همراه هستند، مشارکت متخصصان و دست‌اندرکاران مرتبط در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی امری ضروری است.

۴- شیوه تدوین برنامه

فرایند تدوین برنامه حفاظت از گونه‌های کلیدی و در معرض خطر تالاب‌های اقماری حوضه آبریز دریاچه ارومیه در سال ۹۶ با رویکرد مشارکتی و مدیریت زیست بومی در دستور کار این انجمن قرار گرفت که به همراهی اداره کل حفاظت محیط زیست استان آذربایجان غربی و با همکاری دفتر طرح حفاظت از تالاب‌های ایران به مرحله اجرا خواهد رسید. به همین منظور پس از انجام مقدمات لازم برای شناسایی ذینفعان این مجموعه تالابی و با عنایت به مشارکتی بودن تمامی فرایند این برنامه حفاظتی، تلاش گردید تا طی ۵ کارگاه، تمامی ذینفعان تالاب در این فرآیند مشارکت و نقش موثری را داشته باشند و این برنامه با جمع‌بندی نظرات و پیشنهادات مردم محلی، کارشناسان استانی و ستادی تدوین گردد. طی فرآیند تدوین برنامه و با رعایت اصول و گام‌های تعریف شده در رویکرد مدیریت زیست‌بومی جنبه‌ها و موضوعات مختلف مورد نیاز برای تدوین برنامه به بحث و گفتگو گذارده شد که در نهایت برنامه جامع حفاظت از گونه‌های کلیدی و در معرض خطر، استنتاج گردد. در ادامه موارد مطرح شده در کارگاه‌های پنجگانه آورده شده است.

۴-۱- بازدید و شناسایی به منظور آشنایی با محدوده مطالعاتی و جوامع محلی

این برنامه در تاریخ ۵ شهریور لغایت ۸ شهریور ۱۳۹۶ با حضور اعضای کارگروه پژوهش و حیات وحش انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش و باهدف بررسی کلی وضعیت تالابهای مورد مطالعه، شناسایی روستاهای تاثیر گذار بر حیات وحش تالابها و شناسایی و ایجاد ارتباط موثر با جوامع محلی منطقه مطالعاتی صورت گرفت.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۴-۲- کارگاه آغازین: شناخت و بررسی ارزش‌ها و کارکردهای گونه‌های در معرض خطر، تهدیدات و مشکلات، تحلیل

ذینفعان

کارگاه آغازین کانی برازان و سولدوز به ترتیب در تاریخ‌های ۹۶/۱۰/۱۴ و ۹۶/۱۰/۱۳ با حضور کارگروه پژوهش و حیات وحش آقایان مهندس هاشمی (مدیرگروه پرند شناسی و پرند نگری طرلان)، مهندس مجتهدی (مدیرانجمن دامون)، دکتر سالاری (مدیرعامل انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش به عنوان مجری قرارداد)، مهندس احمدی (کارشناس فنی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران)، مهندس محمدیان (رئیس اداره محیط‌زیست شهرستان نقده)، مهندس سخنور (رئیس اداره حفاظت محیط زیست مهاباد)، مهندس یوسفی (رئیس اداره حیات وحش اداره کل حفاظت محیط زیست آذربایجان غربی) به همراه کارشناسان حیات وحش استان، کارشناسان و محیط‌بانان اداره شهرستان‌های مهاباد و نقده، ذینفعان و دهیاران و شوراهای روستاهای اطراف، نمایندگان، شکارچیان و صیادان روستاهای گرده‌قیت و ممیند، انجمن احیاء تالاب درگه سنگی و در محل مرکز پرند نگری تالاب کانی برازان و محیط بانی روستای گرده قیت سولدوز برگزار گردید. و بدین ترتیب اولین گام تدوین برنامه حفاظت از گونه‌های کلیدی و در معرض خطر تالاب‌های اقماری حوضه آبریز دریاچه ارومیه با هدف «شناسایی دانش افراد و انجمن‌های محلی از گونه‌های در معرض تهدید و پراکنش آنها در تالاب سولدوز»، «شناسایی تهدیدات گونه‌های در معرض تهدید» و «دریافت پیشنهادات گروه محلی در خصوص راه‌های حفاظت از این گونه‌ها» برداشته شد.

کارگاه آغازین قره قشلاق در تاریخ‌های ۹۶/۱۱/۶ لغایت ۹۶/۱۱/۸ با حضور آقایان مهندس لطفی (رئیس محیط زیست بناب) و محیط بانان منطقه، بومیان، شکارچیان و صیادان، مهندس رحیم زاده (عکاس و فعال محیط زیست)، خانم اخروی خواه (انجمن محلی شهریناب) در مسجد روستاهای قره قوزلو و فسندوز برگزار گردید. در این کارگاه نیز به بررسی مشکلات گذشته و حال تالاب و راهکارهای برون رفت از وضعیت موجود بادر نظر گرفتن نقش مردم محلی پرداخته شد. خروجی این کارگاه تهیه نقشه‌های میدانی از اطلاعات بدست آمده از جوامع محلی در راستای زیستگاه‌های گونه‌های در معرض خطر و مکان‌های زاد آوری و مراکز پرخطر برای گونه‌ها بوده است که این اطلاعات در قالب نقشه‌های رقومی نهایی شده است.

کارگاه روستای آق داش، علیرغم هماهنگی‌های انجام شده با نمایندگان روستا، به دلیل محقق نشدن وعده تعیین محدوده مراتع روستا و عدم حضور نمایندگان مربوطه در جلسه به نشانه اعتراض، برگزار نگردید.

لازم به ذکر است در بررسی‌های انجام شده در کارگاه آغازین قره قشلاق، حس عدم اعتماد میان مردم بومی روستاهای قره قشلاق، آق داش و فسندوز با مسئولان دولتی سبب شد نتایج خروجی از اعلام پراکنش و محدوده‌های حضور گونه‌های پرندگان، چندان با واقعیت موجود هماهنگ نبوده و تلاش روستائیان برای گمراه کردن مسئولان طرح در خصوص پراکنش پرندگان و تهدیدها و پیشنهادات ارائه شده کاملاً مشهود بود.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش
WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۳-۴- دومین کارگاه: طبقه بندی ماتریس SWOT (تهدید، فرصت، نقاط ضعف و نقاط قوت)، تدقیق اطلاعات

نقشه های رقومی

دومین کارگاه کانی برازان و سولدوز در روزهای ۶ - ۹ بهمن ۱۳۹۷ به تفکیک کارگاه با حضور کارگروه پژوهش و حیات وحش آقایان مهندس هاشمی (مدیرگروه پرند شناسی و پرند نگر طرلان)، مهندس مجتهدی (مدیرانجمن دامون)، دکتر سالاری (مدیرعامل انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش به عنوان مجری قرارداد)، مهندس سخنور (رئیس اداره حفاظت محیط زیست مهاباد) و کارشناسان و محیط بانان اداره مهاباد، مهندس یوسفی (رئیس اداره حیات وحش اداره کل حفاظت محیط زیست آذربایجان غربی) به همراه کارشناسان حیات وحش استان، افراد بومی روستاهای تاثیرگذار بر تالاب شامل قره داغ، خورخوره، آقداش، بفروان و شکارچیان و صیادان و جمعی از مردم علاقه مند و دینفعان، دهیاران و شوراهای روستاهای اطراف، شکارچیان و صیادان روستاهای گرده قیط و مینند و انجمن احیاء تالاب درگه سنگی و مهندس انتخابی (انجمن محلی شهرنقده) در محل ساختمان پرند نگر حاشیه تالاب (مرکز پرند نگر امیرارسلان پیروتی) و سالن اجتماعات بخشرداری محمدیار با هدف «طبقه بندی بندی تهدیدات و مشکلات و معرفی روابط علت و معلولی آنها»، «بررسی موردی اطلاعات رقومی گونه های انتخابی در کارگاه اول»، «تدقیق و تجمیع نظرات درمورد لکه های پراهمیت و اولویت بندی آنها از دید مردم بومی برای تک تک گونه های انتخابی» برگزار گردید. دومین کارگاه قره قشلاق با جوامع محلی علیرغم برنامه ریزی های انجام شده در تاریخ های ۵-۷ اسفند ۹۶، به دلیل عدم تطبیق نقشه ها و اطلاعات تهیه شده با واقعیت های موجود و ارائه اطلاعات نادرست و ناصحیح از سوی حضار شرکت کننده در کارگاه، به جهت عدم اعتماد به بخش دولتی و ترس از ایجاد محدودیت های پیش رو برگزار نگردید.

۴-۴- سومین کارگاه: به اشتراک گذاری اطلاعات بدست آمده از جوامع محلی با کارشناسان استانی

سومین کارگاه قره قشلاق در روز ۵ اسفند و با حضور کارگروه پژوهش و حیات وحش آقایان مهندس هاشمی (مدیرگروه پرند شناسی و پرند نگر طرلان)، مهندس مجتهدی (مدیرانجمن دامون)، دکتر سالاری (مدیرعامل انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش به عنوان مجری قرارداد)، مهندس احمدی (کارشناس فنی طرح حفاظت از تالاب های ایران)، دکتر قمی (معاون فنی محیط زیست آذربایجان شرقی)، مهندس لطفی (رئیس محیط زیست بناب) مهندس علیزاده (دفتر حیات وحش و آبیان) و کارشناس استانی درحوزه محیط زیست طبیعی درمحل اداره حفاظت محیط زیست شهر تبریز برگزار شد. دراین کارگاه نقشه های رقومی بدست آمده از نظرات جوامع محلی و ماتریس تهدیدات و فرصت ها با نظر کارشناسان استانی، تطبیق داده شد و طبقه بندی و اولویت های اجرایی مشخص گردید.

سومین کارگاه کانی برازان و سولدوز در روز ۶ اسفند ۹۶ با حضور آقایان مهندس هاشمی (مدیرگروه پرند شناسی و پرند نگر طرلان)، مهندس مجتهدی (مدیرانجمن دامون)، دکتر سالاری (مدیرعامل انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش به عنوان مجری قرارداد)، مهندس احمدی (کارشناس فنی طرح حفاظت از تالاب های ایران)، دکتر جباری (معاون فنی محیط زیست



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

آذربایجان غربی)، مهندس رعناقد (رئیس اداره محیط طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست آذربایجان غربی)، مهندس یوسفی (رئیس اداره حیات وحش اداره کل حفاظت محیط زیست آذربایجان غربی)، مهندس محمدیان (رئیس اداره محیط زیست شهرستان نقده)، مهندس عباسی (معاون اداره محیط زیست شهرستان مهاباد)، در محل اداره حفاظت محیط زیست شهر ارومیه و با هدف جمع‌بندی و تدقیق نقشه‌های تهیه شده در کارگاه‌های پیشین انجام شد و طبقه‌بندی فرصت‌ها و تهدیدها و اولویت‌بندی فعالیت‌های اجرایی انجام شد.

۴-۵- چهارمین کارگاه: نهایی سازی اقدامات اجرایی اولویت دار با نظر کارشناسان ستادی

بر اساس پیگیری‌های به عمل آمده و برای ادامه فرایند اجرایی تدوین برنامه حفاظت از گونه‌های کلیدی و در معرض خطر تالاب‌های اقماری حوضه آبریز دریاچه ارومیه، چهارمین نشست مشورتی فرایند تدوین این برنامه حفاظت در اسفند ۹۶ با حضور آقایان مهندس هاشمی (مدیر گروه پرند شناسی و پرند نگری طرلان)، دکتر سالاری (مدیرعامل انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش به عنوان مجری قرارداد)، مهندس احمدی (کارشناس فنی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران)، مهندس حسینی (رئیس گروه پرند از دفتر حیات وحش و آبریز)، دکتر مسعودی (کارشناس بیماری‌های دفتر حیات وحش و آبریز)، خانم مهندس رجبی (کارشناس پرندگان) برگزار شد. کارگاه چهارم با هدف «نهایی سازی اقدامات اجرایی اولویت دار» انجام گرفت. پس از جمع‌آوری و جمع‌بندی نظرات ذینفعان و کارشناسان استانی و ستادی در نشست‌های مختلف و متعدد؛ و با کار تکمیلی گروه فنی- مشورتی که همراه با برگزاری جلسات متعدد بود، گزارش‌های کارگاه‌ها به برنامه حفاظت گونه‌ها تبدیل شد که برنامه پیش‌رو ماحصل این اقدامات می‌باشد.

۴-۶- پنجمین کارگاه: به اشتراک گذاری اقدامات اولویت دار اجرایی با جوامع محلی

در این کارگاه یک روزه که در اردیبهشت ۹۷ برگزار گردید، آقایان دکتر سالاری (مدیرعامل انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش به عنوان مجری قرارداد)، مهندس یوسفی (رئیس اداره حیات وحش اداره کل حفاظت محیط زیست آذربایجان غربی) به همراه کارشناسان حیات وحش استان، کارشناسان اداره محیط زیست مهاباد، افراد بومی روستاهای تاثیرگذار بر تالاب شامل قره داغ، خورخوره، آقداش، بفران و شکارچیان و صیادان و ذینفعان، دهیاران و شوراهای روستاهای اطراف، در محل ساختمان پرند نگری حاشیه تالاب (مرکز پرند نگری امیرارسلان پیروتی) حضور بهم رساندند و در این کارگاه، ضمن ارائه توضیحات در خصوص اقدامات اولویت دار اجرایی به بررسی نحوه اجرایی نمودن اقدامات اولویت دار پرداخته شد.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی





طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی





طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۵- معرفی تالابهای مورد مطالعه و خصوصیات آنها

۵-۱- تالاب کانی برازان

تالاب کانی برازان در ۳۰ کیلومتری شمال شرق مهاباد در موقعیت جغرافیای ۳۶ درجه و ۵۹ دقیقه و ۲۳ ثانیه شمال و ۴۵ درجه و ۴۵ دقیقه و ۵۸ ثانیه شرق قرار دارد. با توجه به وجود پتانسیل های موجود این تالاب به عنوان نخستین سایت پرند ن نگری کشور نیز انتخاب شده است. تالاب کانی برازان در قسمت شمال حوزه آبریز رودخانه های مهابادچای و سیمینه رود واقع است که در شمال و شرق روستای قره داغ گستره شده و تا تالاب گروس امتداد می یابد. احداث زه کشی اصلی ساحل راست شبیه آبیاری مهاباد، تالاب کانی برازان را از بقیه اراضی تالابی مجاور جدا کرده است. تالاب کانی برازان یکی از مهم ترین تالاب های اقماری جنوب دریاچه ارومیه است که زیستگاه پرارزش را برای پرندگان آبی فراهم کرده است. این تالاب دریاچه ارومیه به

دلیل همجواری جوامع انسانی با طبیعت با خطر روبرو هستند به طوری که روند شکار غیر قانونی و برداشت گیاهان آبی از آن جمله (نی) و (جگن) هنوز ادامه دارد. چرای بی رویه زمینهای اطراف و تخریب زیستگاه های جانداران به دست انسان، عبور جاده های شهری از میان تالاب ها و گسترش جوامع و شهرهای اطراف با حذف گونه های گیاهی و جانوری خطری جدی برای موجودیت این تالابها هستند. این تالاب از شمال به کانال قره داغ و زمینهای پست و شور هزار، از مغرب به تپه های مرتفع و نیمه مرتفع قره داغ، از شرق و شمال شرق به کانال بفروان و زمینهای پست شوره زار و با شیب حدود صفر که در موقع پرآبی همراه با بالا آمدن آب دریاچه ارومیه زیر آب رفته و آب دریاچه از طریق کانال مزبور وارد تالاب میشود و از سمت جنوب به زمینهای کشاورزی و چمنزارها و زمینهای پست شوره زار روستای بفروان با شیب صفر تا ۲ درصد محدود می شود. مساحت این تالاب ۸۰ هکتار است. عمق متوسط این تالاب ۶۰ سانتیمتر و حداکثر عمق آن ۱۲۰ سانتیمتر است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

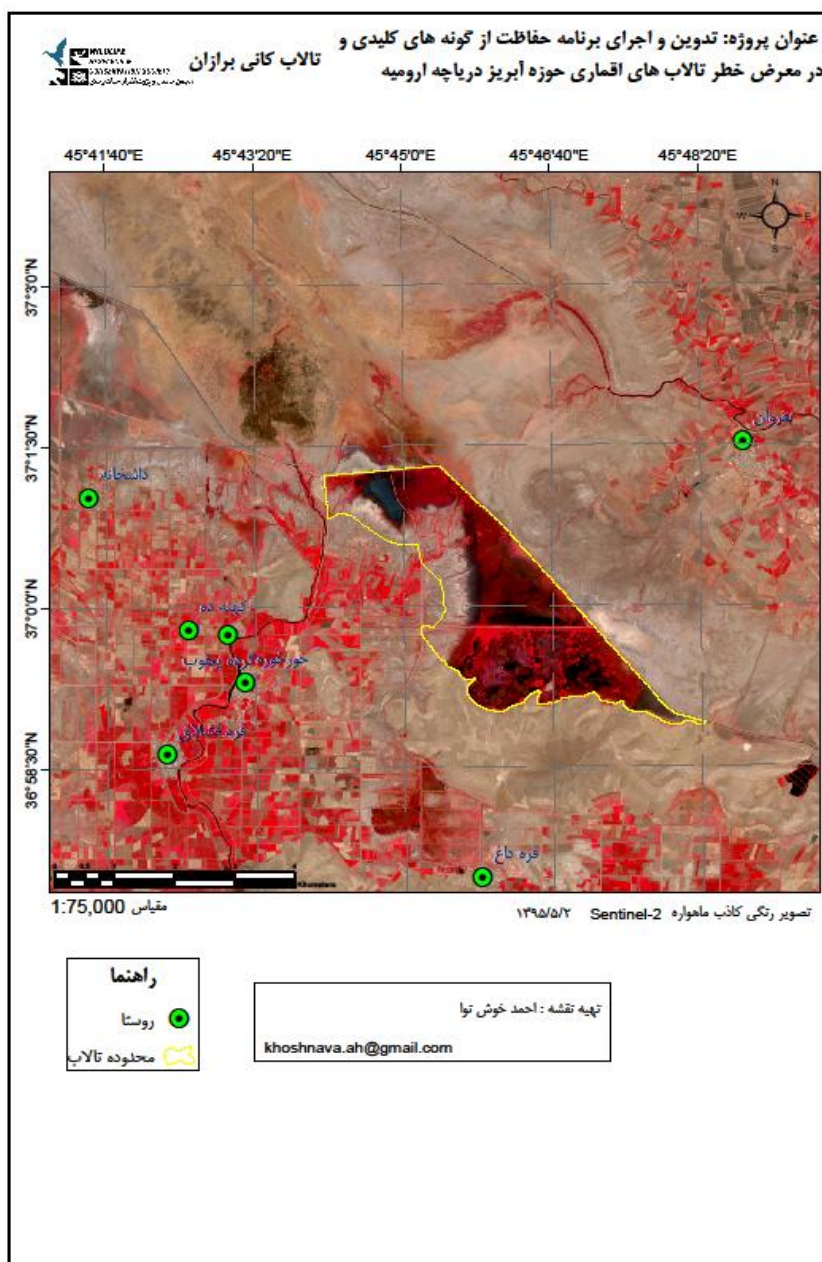


**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۱- تالاب کانی برازان



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۵-۲- تالاب سولدوز

تالاب سولدوز در ساحل جنوبی دریاچه ارومیه در حومه شهرستان نقده در موقعیت جغرافیایی ۳۷ درجه و ۰۲ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۳۵ دقیقه و ۳۰ ثانیه طول شرقی قرار دارد. این تالاب دارای مساحت ۳۷۵ هکتار بوده و در ارتفاع متوسط ۱۲۷۷ متری از سطح دریا قرار دارد. این تالاب در یک منطقه ساحلی بطور کلی مسطح که در اصل بخشی از شوره زارهای ساحلی دریاچه ارومیه بوده احداث شده است. البته در سمت غربی اراضی به طرف کوهپایه شیبدار می باشد و ارتفاع آن از ۱۲۸۰ تا ۱۲۸۵ متغیر می باشد. تالاب اصلی در دو فرورفتگی کم عمق در ساحل دریاچه ارومیه ایجاد شده است. یک بیرون زدگی کم ارتفاع در شمال شرقی تالاب وجود دارد که بند خاکی سولدوز به دامنه آن متصل شده است. در سمت غرب بند خاکی به دامنه ارتفاعات غربی تکیه دارد. تالاب سولدوز، در انتهای حوزه‌های آبریز رودخانه گدار چای قرار دارد و بخش مهمی از خروجی کانال زهکش سد مخزنی حسنلو آب آن را تامین می کند. مساحت آن ۲۳۰ کیلومتر مربع می باشد.

این زیستگاه به دلیل اینکه جزو معدود زیستگاه های باقیمانده در اطراف دریاچه ارومیه به شمار می رود در حال حاضر پذیرای گونه های مختلف جانوری خصوصا پرندگانی است که به دلیل نامساعد شدن وضعیت دریاچه ارومیه زیستگاه اصلی خود را از دست داده و در تالابهای اطراف این دریاچه که در شرایط مناسب تری هستند باقی می مانند. در فصل زمستان منطقه محل مناسب زمستان گذرانی و عبور انواع پرندگان آبی و کنارآبی است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

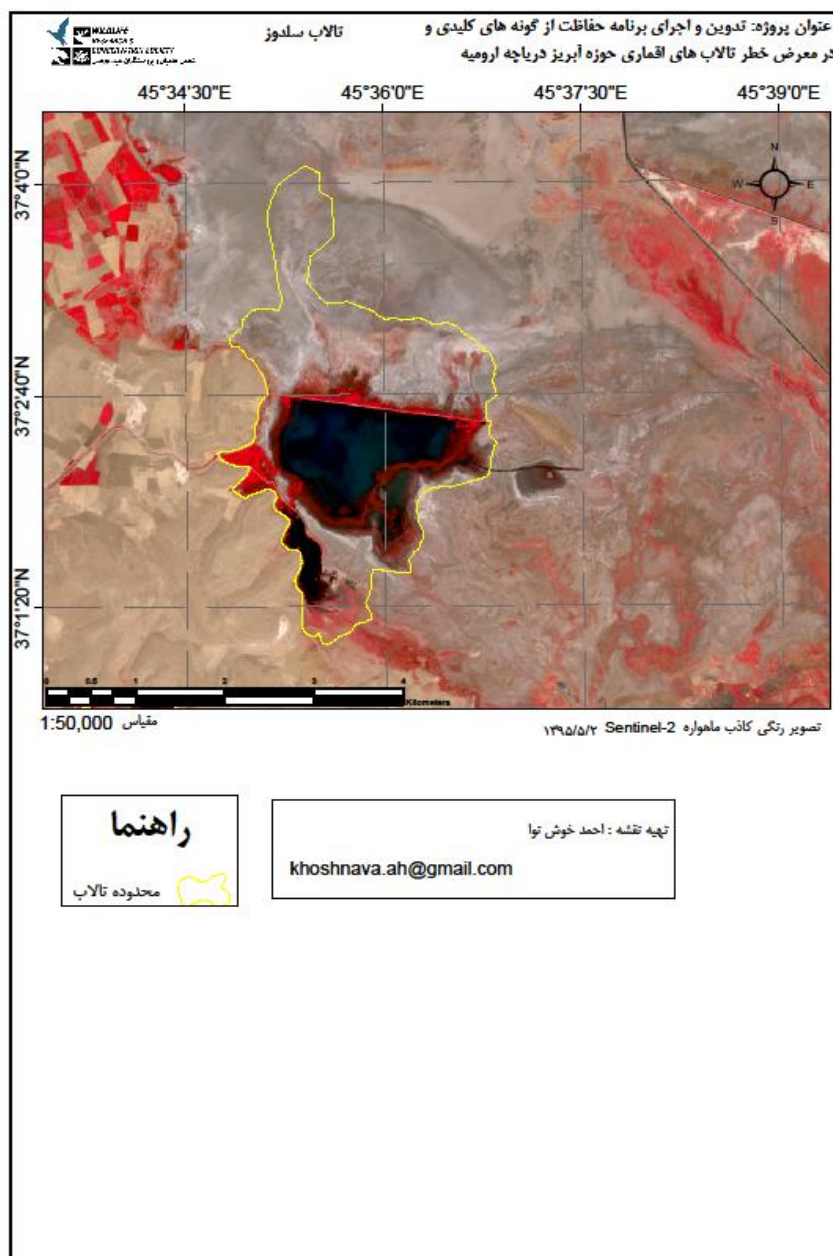


**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۲- تالاب سولدوز



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان

آذربایجان غربی

۵-۳- تالاب قره قشلاق

قره قشلاق مجموعه‌ای از تالابهای آب شیرین وابسته بهم و کم عمق می باشد که در جنوب دریاچه ارومیه (حدود ۱۲ کیلومتری دریاچه) در دهانه سیمینه رود و زرينه رود و در ارتفاع متوسط ۱۲۹۰ متری از سطح دریا ایجاد شده است. تالاب قره قشلاق در کناره های جنوب شرقی دریاچه ارومیه در وسعتی به مساحت ۲۲ هزار و ۲۵۰ هکتار در ۱۵ کیلومتری شهرستان بناب واقع شده است و به لحاظ شرایط خاص طبیعی، زیستگاه بسیار مناسبی برای پرندگان آبی و کنار آبی و علف چر است تالاب قره قشلاق به عنوان تالاب بین المللی شناخته شده است.

این تالاب به دلیل تنوع گونه های جانوری و گیاهی به عروس تالاب های شمال غرب کشور شهرت یافته است. جاذبه های طبیعی بکر و دست نخورده و تنوع گونه های گیاهی، جانوری بویژه پرندگان مهاجر از ویژگی های شناسنامه ای تالاب قره قشلاق است که جایگاه این زیست بوم را در بین میراث زیستی کشور تحکیم کرده اند. تالاب و منطقه شکار ممنوع قره قشلاق با ۴۸ هزارهکتار مساحت در بین رودخانه های دایمی صوفی چای و زرينه رود و در حاشیه جنوبی پارک ملی دریاچه ارومیه در جنوب استان آذربایجان شرقی حد فاصل شهرستان های بناب و میاندوآب و میانه واقع شده است. تالاب قره قشلاق هر سال در فصل سرما، مامن هزاران پرنده مهاجر است که از دوردست ها بویژه سرمای سیبری به این منطقه مهاجرت می کنند. تالاب قره قشلاق که یکی از تالاب های شاخص شمال غرب کشور در زمینه حفظ گونه های جانوری است از سال ۱۳۶۴ به عنوان منطقه شکار ممنوع اعلام شده است. وجود ۱۵۳ گونه پرنده بومی و مهاجر، ۱۶ گونه پستاندار و گونه های متنوع گیاهی و آبی تالاب قره قشلاق نشان دهنده غنای این زیستگاه به عنوان یکی از ذخیره گاه های اصلی و طبیعی است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

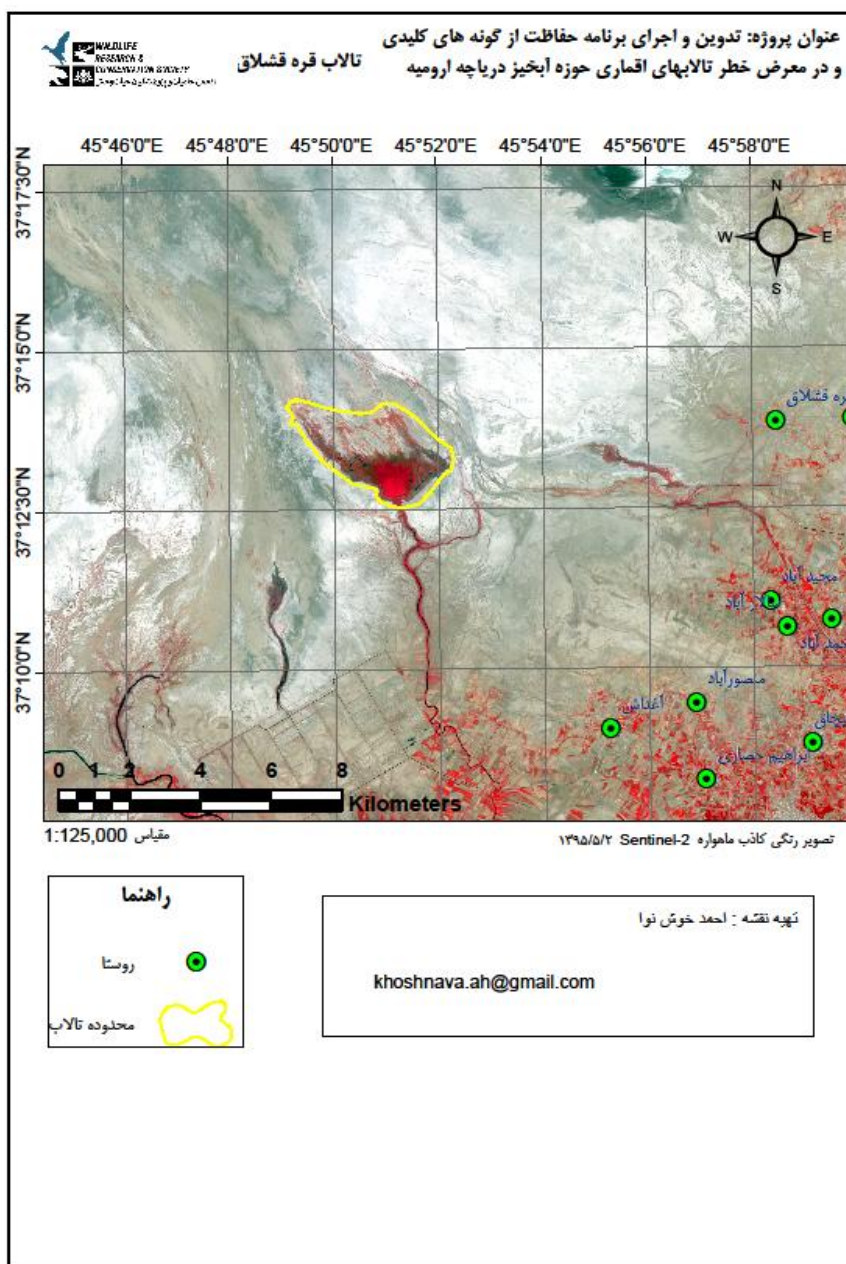


**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۳- تالاب قره قشلاق



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۶- شناسایی گونه های شاخص و در معرض خطر

گونه در معرض خطر گونه ای است که به دلیل تعداد کم یا تهدیدات ناشی از تغییرات محیطی یا اکولوژیکی در معرض خطر انقراض قرار دارد. از چهار دهه پیش که بشر انقراض بسیاری از گونه‌های زیستی جانوری و گیاهی را در محیط زندگی خود مشاهده می‌کند، تنوع اکوسیستم و حفظ آن برای بقا حیات در کره زمین اهمیت بیشتری یافته است.

لیست قرمز گونه‌های در معرض خطر سازمان جهانی حفاظت از طبیعت که در سال ۱۹۶۳ بوجود آمد جامع‌ترین لیست وضعیت نگهداری از منابع طبیعی گیاهی و جانوری است. این سازمان معتبرترین نهاد به منظور اعلام نظر در مورد وضعیت حفاظتی گونه‌ها است. لیست قرمز بر روی ضوابط دقیقی جهت ارزیابی خطر انقراض هزاران گونه و زیرگونه استوار شده است. این ضوابط مربوط به همه گونه‌ها در تمام مناطق دنیا می‌شود. هدف از تدوین این لیست جلب توجه مردم، تصمیم‌گیران و همچنین اجتماعات بین‌المللی به موضوع حفاظت از منابع طبیعی است تا از این طریق از روند رو به رشد انقراض گونه‌های گیاهی و جانوری جلوگیری شود.

اصلی‌ترین ارزیاب‌ها و سنجش‌گران گونه‌ها در دنیا، شامل انجمن مطالعه بر زندگی حیوانات لندن، موسسه مطالعه بر زندگی حیوانات، مرکز جهانی نظارت بر منابع طبیعی و سایر گروه‌های تخصصی در ارتباط با کمیسیون بقای گونه‌های سازمان جهانی حفاظت از طبیعت، می‌باشد. به طور کلی تاکنون ارزیاب‌های این سازمان‌ها و گروه‌ها حدود نیمی از گونه‌های در خطر انقراض را گزارش کرده‌اند. یکی دیگر از اهداف IUCN بدست آوردن دسته‌های هرگونه و ارزیابی آنها در صورت امکان در بازه های زمانی هر ۵ سال و یا هر ۱۰ سال است. این سازمان در آخرین ارزیابی‌اش در سال ۲۰۱۶ لیست قرمز گونه های پرنده‌گان در معرض تهدید را تا ۴۲۴۱۰ گونه بالا برده است که سهم ایران شامل ۲۶ گونه می باشد.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

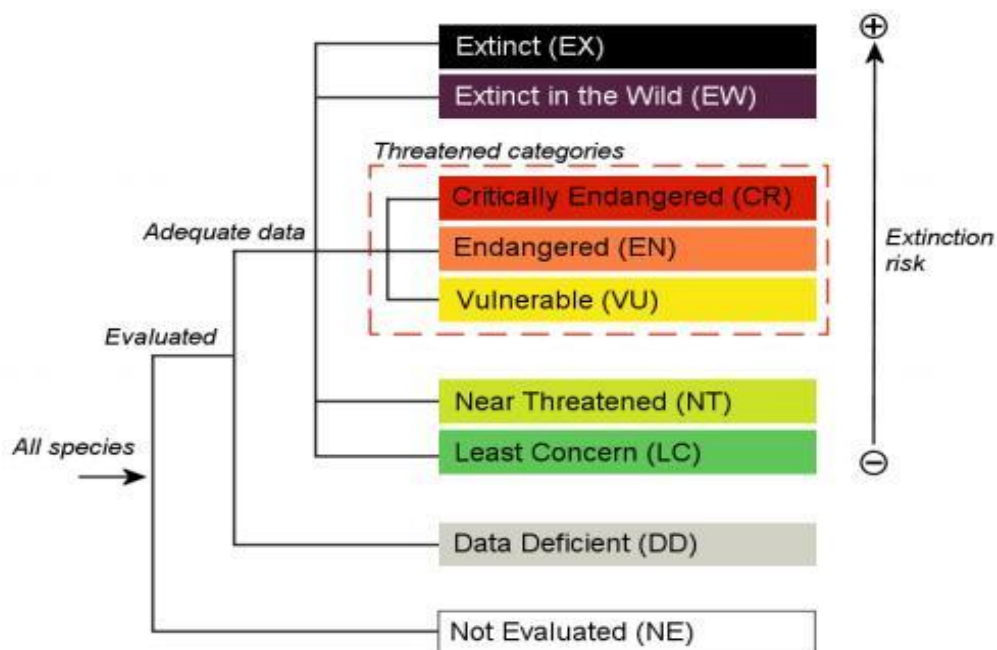
انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۷- طبقه‌بندی گونه‌ها:

گونه‌های گیاهی و جانوری در ۹ گروه تقسیم بندی می‌شوند و به ترتیب روند ریسک انقراض در شکل ۱ نمایش داده شده اند.



شکل ۱- طبقه بندی گونه ها در فهرست سرخ IUCN



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

این گروه‌ها به ترتیب شامل:

EX

Extinct: گونه‌هایی که کاملاً منقرض شده و در طبیعت وجود ندارند در این دسته قرار می‌گیرند. ببر ایرانی یا ببرمازندران (*Panthera tigris virgata*) که در جنگل‌های مازندران می‌زیسته، از این گونه است.

EW

Extinct in the Wild: گونه‌هایی که در طبیعت زندگی نمی‌کنند و فقط به صورت محدود در باغ وحش‌ها و مراکز تحقیقاتی می‌توان یافت.

CR

Critically Endangered: این گونه‌ها به صورت بحرانی و به شدت وخیم در حال انقراض هستند. در طبقه بندی ۲۰۱۶، چهار گونه از پرندگان ایران، جزء این گروه به حساب می‌آید.

EN

Endangered: این گروه را به عنوان "در حال انقراض" می‌شناسند. گونه‌های این طبقه به دلیل کمی جمعیت، تغییر زیستگاه و یا شکار غیر مجاز بیشتر از سایر گونه‌ها در معرض نابودی هستند. اخیراً شش گونه از پرندگان ایران در این طبقه قرار گرفته است.

VU

Vulnerable: جانوران و گیاهان این طبقه به عنوان "گونه‌های در معرض آسیب" معرفی می‌شوند. تعداد شانزده گونه از پرندگان ایران در این طبقه جای دارند.

NT

Near Threatened: در آستانه تهدید قرار دارند ولی هنوز در معرض آسیب قرار ندارند.

LC

Least Concern: با نگرانی و حساسیت کمتر به آنها نگاه می‌شود. گونه‌های این طبقه را نمی‌توان در طبقه دیگری جای داد و این به معنای کمی اطلاعات از آنها نیست.

DD

Data Deficient: گونه‌های گیاهی و جانوری که اطلاعات کمی نسبت به آنها وجود داشته باشد، در این گروه قرار می‌گیرند.

NE

Not Evaluated: ارزیابی در مورد این گونه‌ها صورت نگرفته است.

در کل ۲۶ گونه از پرندگان ایران طبق فهرست جهانی در معرض خطر هستند که حدود ۱۱ گونه از آنها در حوزه دریاچه ارومیه به ثبت رسیده است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۱: گونه های در معرض خطر ، وضعیت IUCN و محل مشاهده

وضعیت IUCN	محل مشاهده	نام علمی	نام انگلیسی	نام فارسی
EN	کانی برازان	<i>Oxyura leucocephala</i>	White-headed Duck	اردک سرسفید
VU	قره قشلاق	<i>Anser erythropus</i>	Lesser white-fronted Goose	غازپیشانی سفید کوچک
VU	کانی برازان	<i>Aythya ferina</i>	Pochard	اردک سرحنایی
VU	کانی برازان کانی برازان	<i>Marmaronetta angustirostris</i>	Marbled Teal	اردک مرمری
NT	کانی برازان	<i>Aythya nyroca</i>	Ferruginous Duck	اردک بلوطی

جدول شماره ۲: فهرست پرندگان موجود در حوضه اکولوژیک دریاچه ارومیه در ضمايم کنوانسیون CITES

شماره	نام علمی	ضمیمه	نام انگلیسی	نام فارسی
۱	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	II	white Great pelican	پلیکان سفید
۲	<i>Branta ruficollis</i>	II	Red-breasted Goose	عروس غاز
۳	<i>Oxyura leucocephala</i>	II	White-headed duck	اردک سر سفید
۴	<i>Accipiter brevipes</i>	II	Levant sparrowhawk	پیغو
۵	<i>Accipiter nisus</i>	II	Eurasian sparrowhawk	قرقی
۶	<i>Accipiter gentilis</i>	II	Eurasian Goshawk	طرلان



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان

آذربایجان غربی

سنقر گندمزار	Montagu's Harrier	II	<i>Circus pygargus</i>	۷
سنقر خاکستری	Hen Harrier	II	<i>Circus cyaneus</i>	۸
سنقر تالابی	Eurasian Marsh Harrier	II	<i>Circus aeruginosus</i>	۹
عقاب شاهی	Asian Imperial Eagle	I	<i>Aquila heliaca</i>	۱۰
عقاب تالابی	Greater Spotted Eagle	I	<i>Clanga clanga</i>	۱۱
کرکس کوچک	Egyptian Vulture	II	<i>Neophron percnopterus</i>	۱۲
هما	Bearded Vulture	II	<i>Gypaetus barbatus</i>	۱۳
کرکس سیاه	Eurasian Black Vulture	II	<i>Aegypius monachus</i>	۱۴
دال	Eurasian Griffon Vulture	II	<i>Gyps fulvus</i>	۱۵
بحری	Peregrine Falcon	II	<i>Falco peregrinus</i>	۱۶
شاهین	Barbary Falcon	I	<i>Falco pelegrinoides</i>	۱۷
بالابان	Saker Falcon	II	<i>Falco cherrug</i>	۱۸
لاچین	Lanner Falcon	II	<i>Falco biarmicus</i>	۱۹
دلیجه کوچک	Lesser Kestrel	II	<i>Falco naumanni</i>	۲۰
دلیجه	Common Kestrel	II	<i>Falco tinnunculus</i>	۲۱
لیل	Eurasian Hobby	II	<i>Falco subbuteo</i>	۲۲
شاهین پا سرخ	Red-footed Falcon	II	<i>Falco vespertinus</i>	۲۳
لک لک سفید	White Stork	I	<i>Ciconia ciconia</i>	۲۴



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۸- شناسایی گونه های منتخب در معرض خطر با رویکرد مشارکتی:

گونه در معرض خطر گونه ای است که به دلیل تعداد کم یا تهدیدات ناشی از تغییرات محیطی یا اکولوژیکی در معرض خطر انقراض قرار دارد. از چهار دهه پیش که بشر انقراض بسیاری از گونه‌های زیستی جانوری و گیاهی را در محیط زندگی خود مشاهده می‌کند، تنوع اکوسیستم و حفظ آن برای بقاء حیات در کره زمین اهمیت بیشتری یافته است. لیست قرمز گونه‌های در معرض خطر سازمان جهانی حفاظت از طبیعت که در سال ۱۹۶۳ بوجود آمد، جامع‌ترین لیست وضعیت نگهداری از منابع طبیعی گیاهی و جانوری است. به همین منظور کارشناسان تدوین در اولین گام تدوین برنامه حفاظت از گونه‌های کلیدی و در معرض خطر تالاب های اقماری حوضه آبریز دریاچه ارومیه با هدف «شناسایی دانش افراد و انجمنهای محلی از گونه‌های در معرض تهدید و پراکنش آنها در تالاب ها»، «شناسایی تهدیدات گونه‌های در معرض تهدید» و «دریافت پیشنهادات گروه محلی در خصوص راه‌های حفاظت از این گونه‌ها» اقدام به شناسایی گونه‌های در معرض خطر در سطح محلی نموده و گونه‌های منتخب با رویکرد مشارکتی با جوامع بهره بردار، بومی و کارشناسان استانی تعیین گردید .

۹- خصوصیات بیولوژیک و فیزیولوژیک گونه های منتخب

اسامی گونه های منتخب: اردک سرسبز، اردک سرسفید، غاز پیشانی سفید کوچک، غاز خاکستری، اردک سرحنایی و اردک سیاه کاکل، اردک مرمری، اردک بلوطی

۹-۱- اردک سرسبز (*Anas platyrhynchos*)

این پرنده؛ ۵۷ سانتی متر طول دارد و از اردک های نسبتا بزرگ روی آب چر است. پرنده ی نر ، به واسطه ی سر سبز براق و منقار زرد روشن مایل به قهوه ای ، به آسانی از پرنده ی ماده و سایر اردک ها، تمیز داده می شود. بدن، خاکستری رنگ و سینه قهوه ای بلوطی است. پرنده ی ماده ؛ به طور کامل؛ قهوه ای مایل به خاکستری لکه لکه ای است، اما زیر تنه ی نر سفید است و طوق سفید رنگی در گردنش دیده می شود. آینه بالی، در هر دو جنس، بنفش با حاشیه ی سفید سبز مایل به زرد است . این پرنده ی نر به ماده شباهت می یابد، با این تفاوت ، که منقارش سبز مایل به زرد است. این پرنده، ناگهانی و به طور عمودی از سطح آب به پرواز در می آید. این پرنده، عمدتا در مناطق تالابی، نیزارها، سواحل دریای و مصب ها به سر برده و روی زمین، لابلای علف ها یا در میان درختان آشیانه می سازد. در ایران ، زمستان ها، به وفور دیده می شود، اما به تعداد اندک، تولید مثل می کند.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

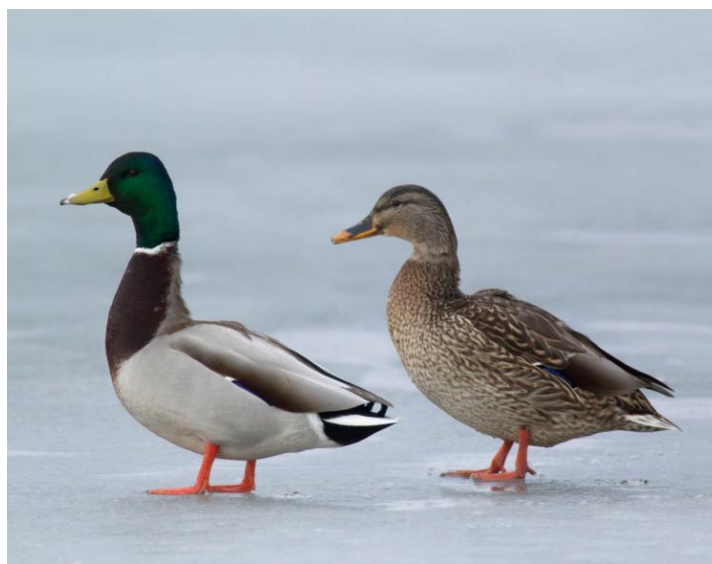


**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



شکل ۲- اردک سرسبز (*Anas platyrhynchos*)

۲-۹- غاز خاکستری (*Anser anser*)

این پرنده، ۸۳ سانتی متر طول دارد و بزرگترین غاز در منطقه است. منقارش ضخیم و سنگین و به رنگ صورتی سات. سر و گردنش خاکستری و پاهایش صورتی رنگ است. هنگام پرواز، پیش بال هایش به رنگ نقره ای است. رو تنه خاکستری و زیر تنه اش خاکستری با رگه های کوچک سیاه رنگی در آن دیده می شود. جوان ها شبیه پرنده ی بالغ، اما فاقد خط حاشیه و لکه ی روی شکم اند. بجز فصل تولید مثل، پرندگانی اجتماعی اند و در طول روز در جنب و جوش اند. برای تغذیه، اوایل صبح و بعدازظهر، به پرواز در آمده و در شالیزارها و مزارع گندم و جو می چرند. این پرنده، در مناطق تالابی، باتلاق ها، دشتهای سیلابی، سواحل دریاچه ها و رودخانه ها به سر برده و در کنار اراضی باتلاقی و روی زمین آشیانه می سازد. در ایران، به صورت مهاجر و در اغلب مناطق زیستگاهی دیده می شود.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



شکل ۳- غاز خاکستری (*Anser anser*)

۹-۳- اردک سر سفید (*Oxyura Leucocephala*)

این پرنده، ۴۶ سانتی متر طول دارد و اندازه‌اش متوسط است. دم سیخ مانند و باریک، گردن کوتاه و منقارش بزرگ و کلفت؛ به رنگ آبی خاکستری است. اغلب دم خود را بالا نگه می‌دارد که در این حالت پوشش‌های سفید زیردم نمایان می‌شود. در پرنده ی نر، تارک؛ تاج و گلو سیاه رنگ و بدن به رنگ قهوه‌ای مایل خاکستری است. قسمت جلو بدن بیشتر به رنگ قهوه‌ای بلوطی و دم سیاه رنگ است. در پرنده ی ماده، سرخاکستری مایل به تیره و تارک، تاج و پشت گردن تیره رنگ است. زیر چشم‌ها نواری به رنگ سفید مایل به خاکستری دیده می‌شود که تا پس سر ادامه دارد. چانه و گلو به رنگ سفید و بدنش قهوه‌ای مایل به خاکستری است. این پرنده معمولا در نزدیکی سطح آب پرواز می‌کند. پرنده ماده، اغلب، دمش را پایین و در سطح آب نگه می‌دارد. این پرنده در مرداب‌های نیمه شور، دریاچه‌های شور و شیرین، سواحل دریا و تالاب‌های دارای نیزار به سر می‌برد.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان

آذربایجان غربی



شکل ۴- اردک سر سفید (*Oxyura Leucocephala*)

۹-۴- غاز پیشانی سفید کوچک (*Anser erythropus*)

این پرنده، ۵۹ سانتی متر طول دارد و کوچکترین غاز از نوع خاکستری است. پرنده بالغ، شبیه غاز پیشانی سفید است، با این تفاوت که رنگ سفید پیشانی و بالای منقارش بیشتر است و تا تاج سر امتداد دارد و منقارش بسیار کوچکتر از غاز پیشانی سفید است و حلقه چشمی زرد رنگی در اطراف چشم‌هایش مشاهده می‌شود. پرنده نابالغ فاقد سفیدی پیشانی است و منقارش صورتی رنگ و پاهایش زرد نارنجی است و شبیه نابالغ غاز پیشانی سفید است، با این تفاوت که بدن و سر و گردنش نسبتاً کوچکتر و دارای حلقه چشمی زرد رنگ است. این پرنده؛ در میان غازها، به سبب تغذیه سریع‌تر، متمایز است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



شکل ۵ - غاز پیشانی سفید کوچک (Anser Erythropus)

۹-۵- اردک سر حنایی (Aythya Ferina)

این پرنده، ۴۶ سانتی متر طول دارد. پیشانی بلندش با شیب تندی به منقار نسبتاً بلندش متصل می شود و فاقد تاج سر است. در پرنده نر، سر و گردن بلوطی رنگ، سینه سیاه، زیرتنه و رو تنه خاکستری کمرنگ و منقارش آبی کمرنگ است که قاعده و نوک آن سیاه است. پرنده نر، در حالت تولک، به ماده شباهت پیدا می کند، با این تفاوت که اندکی خاکستری تر است. در پرنده ماده، سر و سینه قهوه‌ای کمرنگ، چانه و نوار چشمی کمرنگ تر و منقارش به رنگ تیره است که انتهای آن سیاه است. تفاوت پرنده ماده با ماده اردک سر سیاه و اردک سیاه کاکل، در کمرنگی دور منقار چانه است. این پرنده به ندرت به ساحل می آید و اغلب روی آب به سر می برد. این پرنده به ندرت و عمدتاً در تالاب‌ها، دریاچه‌های بزرگ، که اندکی پوشش گیاهی دارد، و آب‌های داخلی به سر برده و در نزارها یا کنارساحل، درون پوشش گیاهی متراکم آشیانه می سازد. در ایران در اغلب مناطق تالابی که اندکی پوشش گیاهی داشته باشد، دیده می شود.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

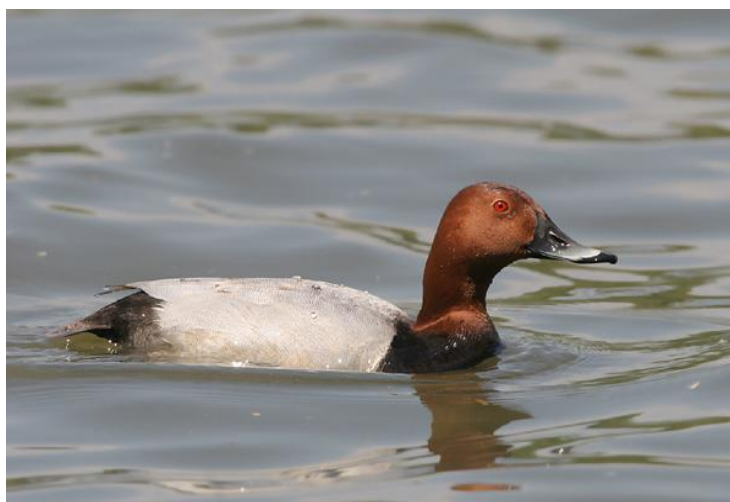


**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



شکل ۶- اردک سر حنایی (*Aythya ferina*)

۹-۶- اردک مرمری (*Marmaronetta angustirostris*)

مشخصات ظاهری: این پرنده، ۴۱ سانتی متر طول دارد و تنها اردک روی آب چری است که نر و ماده آن همشکل‌اند. از خوتکا اندکی بزرگتر است و گردنی درازتر و سری بزرگتر دارد. پرو بالش قهوه ای تیره و روشن، با طرح «مرمری» و لکه بیضوی شکل تیره رنگی، در اطراف چشمانش مشاهده می‌شود. سر این پرنده، به نظر بزرگ و گرد می‌نماید و پس سرش اندکی بلند، به شکل کاکل کوچکی روی آن، دیده می‌شود. در پرواز، بال‌ها کم‌رنگ می‌نمایند و شاهپرها ی ثانویه، نیز بی رنگ دیده می‌شود و دم‌ش به رنگ نخودی مایل به سفید است. این پرنده غالباً لابلای علف‌ها پنهان می‌شود.

زیستگاه این پرنده در مناطق تالابی، دریاچه‌ها و نواحی باتلاقی که دارای پوشش گیاهی متراکم است، و در مناطق آب شیرین یا لب شور، با پوشش گیاهی متراکم، تولید مثل می‌کند. در ایران، به صورت نیمه مهاجر و بومی دیده می‌شود و حدود ۳/۱ جمعیت جهانی این پرنده را در بر می‌گیرد و در استانهای فارس، آذربایجان و گاهی نیز در دریاچه هامون تولید مثل می‌کند.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



شکل ۷- اردک مرمری (*Marmaronetta Angustirostris*)

۷-۹- اردک بلوطی (*Aythya Nyroca*)

مشخصات ظاهری، این پرنده، ۴۰ سانتیمتر طول دارد و اندکی کوچکتر از اردک سیاه کاکل است. شکل صورتش شبیه اردک سر حنایی و بدون تاج است. منقارش خاکستری تیره با نوک سیاه است. در پرنده نر، سر؛ سینه، و پهلوها بلوطی تیره، چشمها سفید، پوشپهای زیر دم سفید و روتنه و پیش بال ها بلوطی مایل به سیاه است. پرنده ماده و نابالغ، کاملاً قهوه ای تیره و پره‌ای زیردم سفید است. چشمها قهوه‌ای و منقار خاکستری، که انتهای آن سیاه است. نوار بالی درهر دو جنس سفید رنگ است اما هنگام استراحت دیده نمی‌شود. این پرنده از نظر رفتار پر جنب و جوش‌تر از اردک سر حنایی است. زیستگاه این پرنده در مناطق تالابی با آب شیرین یا لب‌شور و آب‌های جاری با پوشش گیاهی آبی و نیزار می‌باشد. فهرست پرندگان موجود در حوضه اکولوژیک دریاچه ارومیه در ضمائم کنوانسیون CITES درجدول شماره ۲ ارائه شده است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



شکل ۸- اردک بلوطی (*Aythya Nyroca*)

۱۰- پراکنش و وضعیت جمعیتی گونه های منتخب

غاز پیشانی سفید کوچک گونه ای است که در سطح جهانی در معرض تهدید می باشد و از نظر IUCN جزو گونه های Vulnerable طبقه بندی میگردد. این گونه در قوانین شکار و صید ایران گونه ای حمایت شده است و میزان ضرر و زیان ناشی از صید و شکار این گونه مبلغ ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال میباشد.

غاز پیشانی سفید کوچک دارای چهار جمعیت شناخته شده بشرح زیر می باشد و سه جمعیت آن شامل غازهائی است که بصورت سنتی مهاجرت می کنند.

- جمعیت فنوسکاندیان این گروه در نروژ ، فنلاند ، و عمدتاً در شبه جزیره کولا در شمال غربی سیبری تولید مثل میکنند.
- جمعیت اصلی غربی این گروه از شمال روسیه تا غرب شبه جزیره تای میر تولید مثل میکنند.
- جمعیت اصلی شرقی این گونه از شبه جزیره تای میر بطرف نواحی شرقی تولید مثل کرده و زمستان را در چین و ژاپن می گذرانند.
- جمعیت سوئد این غازها آنهائی هستند که در مناطق سابق تولیدمثلی گونه در فنوسکاندیناوی در سوئد پرورش داده شده و در طبیعت رها شده اند و با مداخله انسان مهاجرت، و زمستان گذرانی آنها در هلند می باشد.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

- غاز پیشانی سفید کوچک جزو پرندگانی است که در منطقه پاله آرکتیک مهاجرتی طولانی دارد. معمولاً عرصه تولید مثلی ناپیوسته در نواحی زیر قطبی از شمال فنوسکاندیا تا شرق سیبری دارد. زمستان کذرانی و توقف این غاز و مسیر مهاجرت آن تا اندازه کمی شناخته شده است. غازهای پیشانی سفید کوچکی که عمدتاً به شمال غرب ایران، شمال، جنوبغرب و نواحی مرکزی کشور مهاجرت می کنند جزو جمعیت اصلی غربی می باشند. جمعیت جهانی این گونه در حدود ۲۴۰۰۰ تا ۴۰۰۰۰ قطعه برآورد گردیده است و روند کلی رشد جمعیت سیر نزولی را نشان میدهد (Wetland International, 2015).
- اردک سرسبز گونه ای است که در سطح جهانی در معرض تهدید نمی باشد و از نظر IUCN جزو گونه های Least Concern طبقه بندی میگردد. این گونه به دلیل گوشت مطبوع محبوب ترین گونه در نزد صیادان و شکارچیان بوده و در قوانین شکار و صید ایران میزان ضرر و زیان ناشی از صید و شکار غیر قانونی این گونه مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال میباشد. جمعیت جهانی این گونه در حدود ۱۹۰۰۰۰۰۰ قطعه و جمعیت اروپایی-آسیایی در حدود ۹۰۰۰۰۰۰۰ قطعه برآورد گردیده است و روند کلی رشد جمعیت سیر صعودی را نشان میدهد. (Wetland International, 2015).
- اردک سرسفیدگونه ای است که در سطح جهانی در معرض تهدید می باشد و از نظر IUCN جزو گونه های Endangered طبقه بندی میگردد. این گونه در قوانین شکار و صید ایران گونه ای حمایت شده است و میزان ضرر و زیان ناشی از صید و شکار این گونه مبلغ ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال میباشد. جمعیت جهانی این گونه در حدود ۸۰۰۰ تا ۱۳۰۰۰ قطعه برآورد گردیده است و روند کلی رشد جمعیت سیر نزولی را نشان میدهد. (Wetland International, 2015).
- اردک سرحنایی گونه ای است که در سطح جهانی در معرض تهدید می باشد و از نظر IUCN جزو گونه های Vulnerable طبقه بندی میگردد این گونه در قوانین شکار و صید ایران گونه ای حمایت شده است و میزان ضرر و زیان ناشی از صید و شکار این گونه مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال میباشد. جمعیت جهانی این گونه در حدود ۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۲۰۰۰۰۰۰ قطعه برآورد گردیده است و روند کلی رشد جمعیت سیر نزولی را نشان میدهد. (Wetland International, 2015).
- غاز خاکستری گونه ای است که در سطح جهانی در معرض تهدید نمی باشد و از نظر IUCN جزو گونه های Least Concern طبقه بندی میگردد. این گونه به دلیل گوشت مطبوع و جثه جزو محبوب ترین گونه در نزد صیادان و شکارچیان بوده و در قوانین شکار و صید ایران میزان ضرر و زیان ناشی از صید و شکار غیر قانونی این گونه مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال میباشد. جمعیت جهانی این گونه در حدود ۱۰۰۰۰۰ تا ۱۱۰۰۰۰۰ قطعه و جمعیت اروپایی-آسیایی در حدود ۵۰۰۰۰۰ تا ۸۵۰۰۰۰ قطعه برآورد گردیده است و روند کلی رشد جمعیت سیر صعودی را نشان میدهد. (Wetland International, 2015).
- اردک مرمری گونه ای است که در سطح جهانی در معرض تهدید می باشد و از نظر IUCN جزو گونه های Vulnerable طبقه بندی میگردد. این گونه در قوانین شکار و صید ایران گونه ای حمایت شده است و میزان ضرر و زیان ناشی از صید و شکار



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

این گونه مبلغ ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. جمعیت جهانی این گونه در حدود ۵۵۰۰۰ تا ۶۱۰۰۰ قطعه برآورد گردیده است و روند کلی رشد جمعیت سیر نزولی را نشان می‌دهد. (Wetland International, 2015).

- اردک بلوطی گونه ای است که در سطح جهانی در معرض تهدید می باشد و از نظر IUCN جزو گونه های Near Threatened طبقه بندی میگردد. این گونه در قوانین شکار و صید ایران گونه ای حمایت شده است و میزان ضرر و زیان ناشی از صید و شکار این گونه مبلغ ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. جمعیت جهانی این گونه در حدود ۱۸۰۰۰۰ تا ۲۳۸۰۰۰ قطعه برآورد گردیده است و روند کلی رشد جمعیت سیر نزولی را نشان می‌دهد. (Wetland International, 2015).

جدول شماره ۳: چرخه زندگی گونه های منتخب

چرخه حیات			نام گونه
breeding Post	تغذیه (feeding)	زادآوری (Breeding)	
در محدوده پالئارکتیک این گونه کاملاً مهاجر بوده و محل‌های زادآوری غرب پالئارکتیک را در مهرماه ترک میکند. در حالی که ماده ها در حال تفریخ تخمها هستند نرها به صورت گله ای به محل های پرریزان مهاجرت میکنند و به مدت ۴ هفته بدون امکان پرواز به زندگی خود ادامه می دهند. در فصول غیر زادآوری به صورت گله های کوچک و بزرگ مهاجرت کرده و به صورت روزانه و شبانه به جستجوی غذا می پردازد.	اردک‌های سرسبز معمولاً با زیر و رو کردن در آب و چرییدن در خشکی غذای خود را به دست می آورند. این گونه همه چیزخوار بوده و طیف متنوعی از گیاهان و بی مهرکان آبی و خشکی را در جیره غذایی خود جای می دهد.	این گونه در فصل زادآوری که از اواخر اسفند ماه آغاز میشود جفت خود را انتخاب میکند. لانه معمولاً نزدیک آب بر روی زمین در جاهای متنوعی مانند لابلای علفها، زیر درختان افتاده سوراخ درختان بنامیشود. یک لانه معمولاً حاوی ۸ تا ۱۳ تخم می باشد. تفریخ تخمها بنا به عرض جغرافیایی معمولاً از اوایل خرداد ماه تا اوایل تیر ماه به طول می انجامد. دوران تفریخ از ۲۳ تا ۳۰ روز به طول می انجامد. Fledging جوجه ها معمولاً ۵۰ تا ۶۰ روز به طول می انجامد.	اردک سرسبز



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان آذربایجان غربی

جابه جایی ها در فصل پرریزان به مقدار کمی شناخته شده است ولی معمولا تعداد زیادی از افراد پرریخته به صورت گله ای در یک محل جمع میشوند. ترک محل های زادآوری معمولا از اواخر مرداد ماه و تا میانه های شهریور به پایان می رسد.	اردکهای سر سفید معمولا با غواصی در شب غذای خود را به دست می آورند. لارو بنتوزهای Chironomid غذای اصلی اردکهای بالغ و جوجه ها را در اکثر مناطق تشکیل می دهد. در دسترس بودن این لارو نقش کلیدی در انتخاب زیستگاه این گونه بازی می کند. این گونه همچنین از سخت پوستان آب شیرین، گیاهان و دانه های گیاهان آبزی تغذیه میکند. اطلاعات زیادی از نحوه تغذیه این گونه در کشور موجود نیست.	این گونه در فصل زادآوری جفت خود را انتخاب میکند. لانه بر روی گیاهان سطحی آب بنا میشود. ماده ها معمولا با فاصله زمانی ۱.۵ روزه ۵ تا ۶ تخم می گذارند و در صورت از بین رفتن تخمها آنها را جایگزین میکنند. نسبت به جثه بزرگترین تخم را در مرغابی سانان دارا می باشد و وزن کل تخمها برابر کل وزن پرنده ماده در فصل غیر زادآوری می باشد. جوجه ها معمولا در اواخر خرداد ماه پس طی یک دوره ۲۲ تا ۲۴ روزه از تخم بیرون می آیند. در سال فقط یکبار جوجه آوری میکنند و اطلاعات کمی از موفقیت تفریح تخمها در لانه موجود می باشد. fledging حدودا ۸ تا ۱۰ هفته به طول می انجامد که در میان اردکها به نسبت بیشتر از همه می باشد. ماده ها می توانند در سال آور تخم گذاری کنند ولی نسبت آنها در جمعیت مشخص نیست	اردک سرسفید
در این دوران مانند دوران زادآوری این گونه برکه های پوشیده از گیاه وهمچنین تالابهای بزک آب شیرین و لب شور را مورد استفاده قرار می دهد.	اردکهای سر حنایی همه چیزخوار هستند و مواد گیاهی شامل دانه، ساقه، ریزوم و برگ و	زادآوری در این گونه از اوایل فروردین ماه آغاز میشود. محلهای لانه گزینی از اوایل اسفند دوباره مورد استفاده قرار	اردک سر حنایی



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

	حشرات ابزی و ماهی های کوچک غذای اصلی آنها را تشکیل می دهد.	می گیرند. لانه شبیه یک فنجان می باشد که در محل آبهای کم عمق بر روی زمین در لابلای علفزارهای متراکم بنا شده است.	
در این دوران دانه های کوچک بخش اعظم رژیم غذایی گونه را شامل میشوند. در این دوران اعضای این گونه Gregarious بوده و در دسته های بسیار بزرگ دیده می شوند.	تغذیه در اردکهای مرمری با توجه به سن، فصل و محل زیست متغیر است و اطلاعات کمی از آن موجود می باشد. در دوران زادآوری حشرات راسته نقش مهمی Diptera در رژیم غذایی دارند.	در دوران زادآوری بسیار dispersive میباشد. لانه های این گونه معمولا نزدیک به یکدیگر بر روی زمین نزدیک آب و در زیر گیاهان متراکم بنا میشود. یک لانه معمولا حاوی ۹ تا ۱۲ تخم می باشد.	اردک مرمری
جابه جایی ها در فصل پرریزان به مقدار کمی شناخته شده است ولی معمولا تعداد زیادی از افراد پرریخته به صورت گله ای در یک محل جمع میشوند. ترک محل های زادآوری معمولا از شهریور ماه آغاز و تا پایان مهر ماه به پایان می رسد.	اردکهای بلوطی همه چیزخوار هستند ولی مواد گیاهی قوت غالب آنها را تشکیل می دهد. نواحی کم عمق نزدیک به گیاهان آبی متراکم از نواحی تغذیه ای مورد علاقه این گونه می باشد.	این گونه در فصل زادآوری جفت خود را انتخاب میکند. لانه بر روی زمین نزدیک آب و یا بر روی نی های متراکم شناور بر روی آب بنا میشود. یک لانه معمولا حاوی ۷ تا ۱۰ تخم می باشد. تفریخ تخمها معمولا از اوایل خرداد ماه تا اوایل تیر ماه به طول می انجامد. دوران تفریخ از ۲۵ تا ۲۸ روز به طول می انجامد. هر جفت فقط یکبار در سال جوجه آوری می کنند. تعداد جوجه ها از ۳ تا ۷ متغیر است. Fledging جوجه ها معمولا ۵۵ تا ۶۰ روز به طول می انجامد.	اردک بلوطی



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

این گونه در دوره پرریزان حدوداً یک ماه قابلیت پرواز را از دست داده و به نقاط امنی پناه می برد. ن گونه کاملاً مهاجر بوده و ترک محل های زادآوری را معمولاً از اواخر پاییز آغاز می کنند .	غذاهای خاکستری گیاه خوار هستند و معمولاً از علفها، ریشه، ساقه ، برگ و یا میوه گیاهان خشکی زی و آبی تغذیه میکنند. این گونه در زمستان از غلات معمولاً در شب چرا استفاده میکند.	این گونه معمولاً جفت خود را برای تمام عمر انتخاب میکند. لانه بر روی در لابلای علفزارها و نی ها و پوشیده از گیاهان و پر است. یک لانه معمولاً حاوی ۴ تا ۶ تخم می باشد. تفریخ تخمها معمولاً از اوایل خرداد ماه تا اوایل تیر ماه به طول می انجامد. دوران تفریخ از ۲۸ روز به طول می انجامد. Fledging جوجه ها معمولاً ۵۶ تا ۶۳ روز به طول می انجامد	غاز خاکستری
این گونه کاملاً مهاجر بوده و معمولاً عرصه تولیدمثلی ناپیوسته در نواحی زیر قطبی از شمال فنوسکاندیان تا شرق سیریری دارد. زمستان گذرانی و توقف این غاز و مسیر مهاجرت آن با استفاده از تلمتری ماهواره ای شناخته شده است. غذاهای پیشانی سفید کوچکی که عمدتاً به شما ل غرب ایران، شمال، جنوب غرب و نواحی مرکزی کشور مهاجرت می کنند جزو جمعیت اصلی غربی این گونه می باشند.	غذاهای پیشانی سفید کوچک گیاه خوار هستند و معمولاً از علفها، ریشه، ساقه ، برگ و یا میوه گیاهان آبی و کنار آبی تغذیه میکنند. این گونه در زمستان از غلات به عنوان غذای مکمل استفاده میکند.	این گونه تا ارتفاع ۷۰۰ متر از سطح دریا در علفزارها و حاشیه جنگل های توندرا نزدیک به تالاب بر روی زمین لانه سازی میکند. یک لانه معمولاً حاوی ۳ تا ۷ تخم می باشد. تخمگذاری معمولاً از اوایل اردیبهشت ماه تا اوایل خرداد ماه به طول می انجامد. دوران تفریخ از ۲۶ تا ۲۸ روز به طول می انجامد. در طول دوران تفریخ جنس ماده بر روی تخمها خوابیده و نرها نقش محافظتی دارند. Fledging جوجه ها معمولاً ۲۸ تا ۳۵ روز به طول می انجامد.	غاز پیشانی سفید کوچک



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



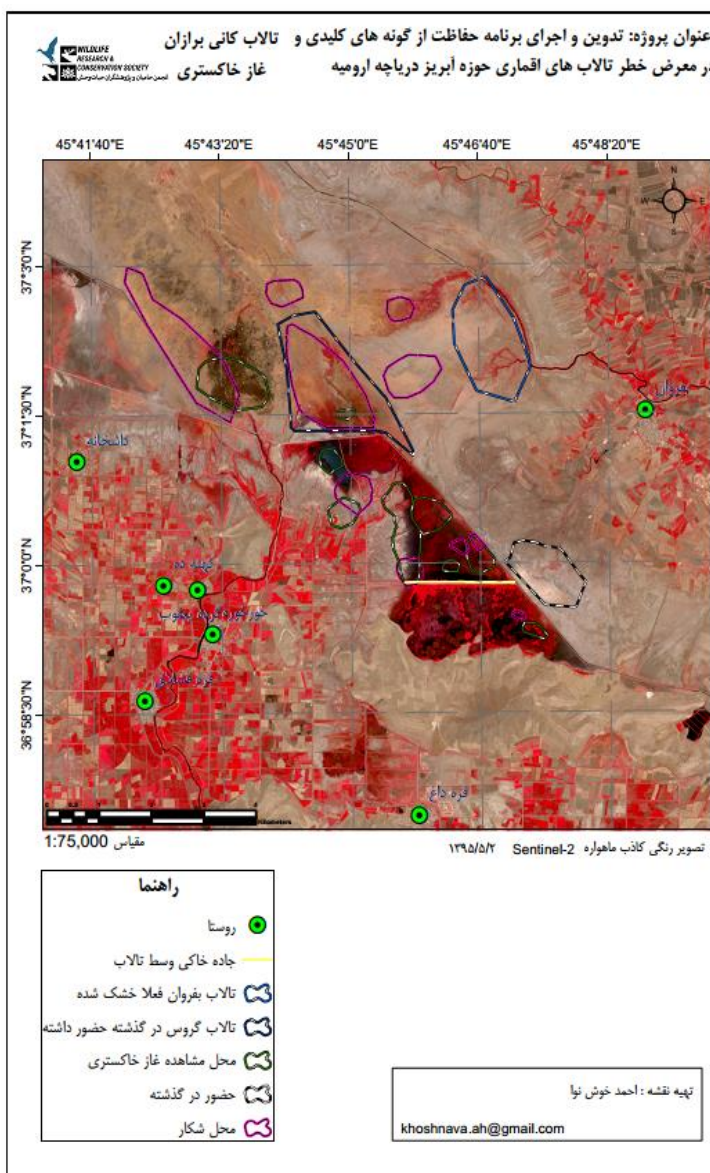
**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

زیستگاه های گونه های منتخب



نقشه شماره ۴- تالاب کانی برازان، زیستگاه غاز خاکستری



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

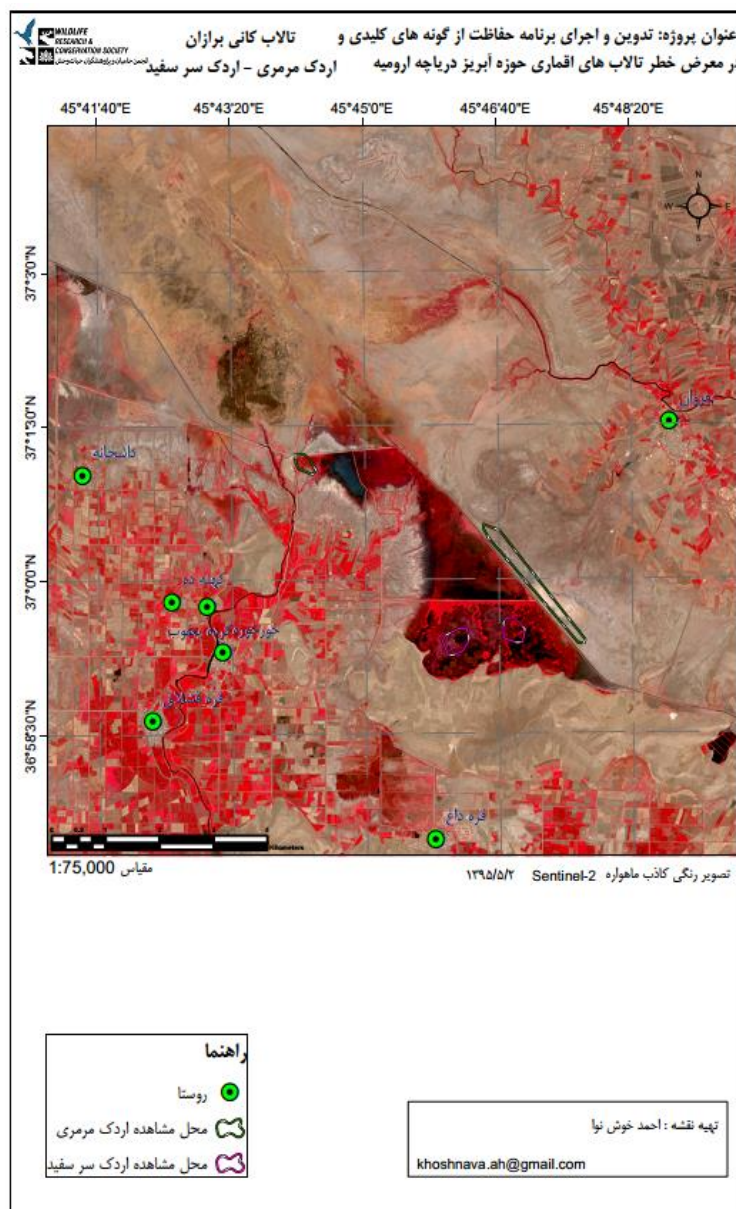


**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۵ - تالاب کانی برازان، زیستگاه اردک مرمی و اردک سرسفید



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

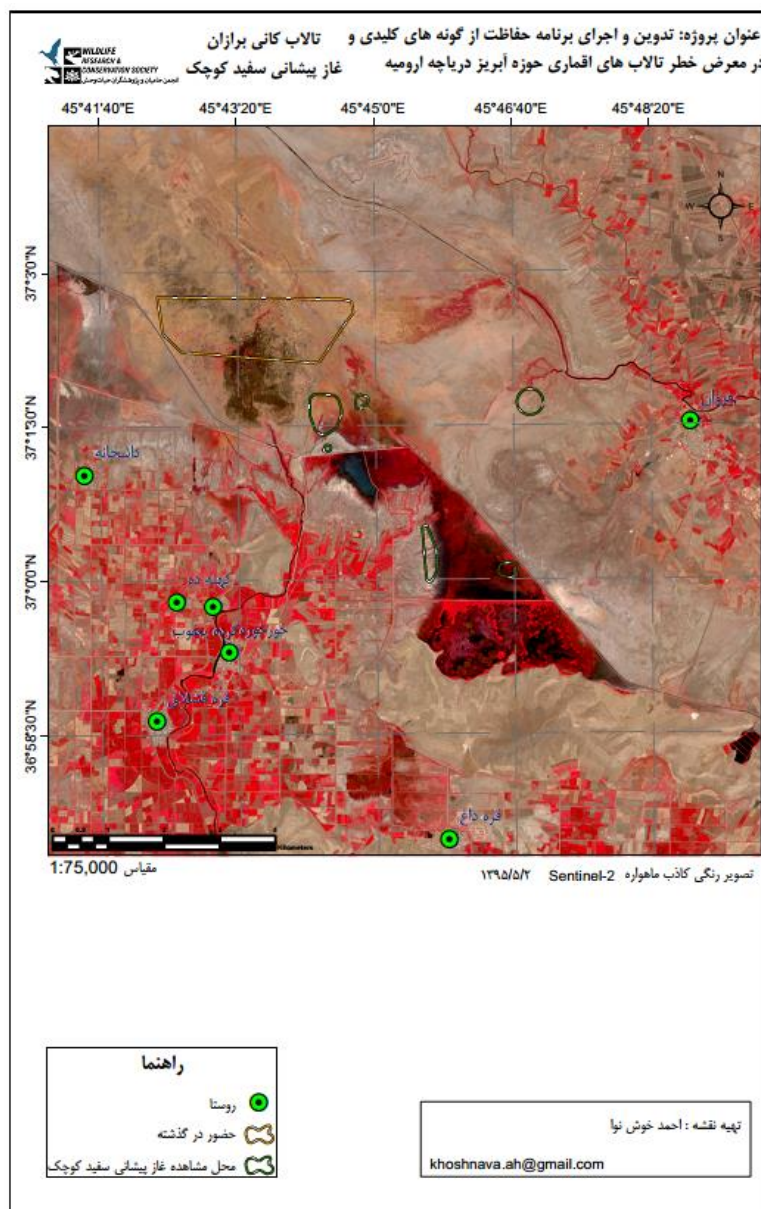


**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۶- تالاب کانی برازان، زیستگاه غازپیشانی سفید کوچک



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



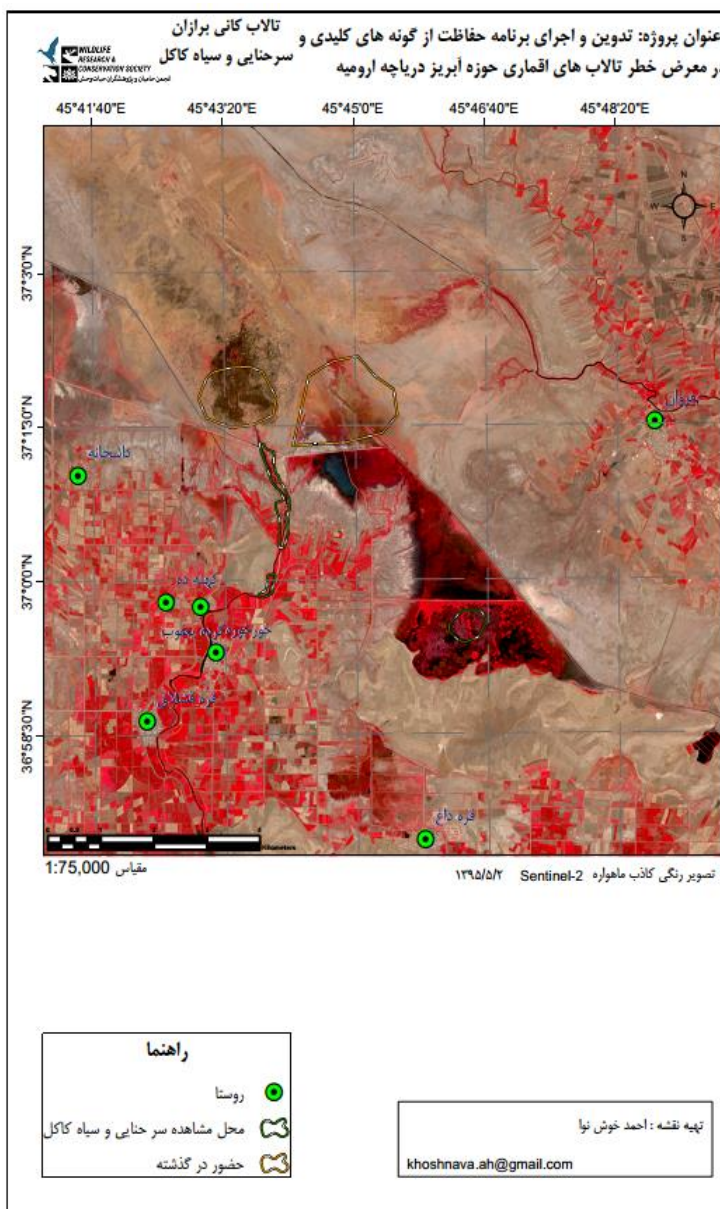
**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۷- تالاب کانی برازان، زیستگاه اردک سرحدی و سیاه کاکل



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



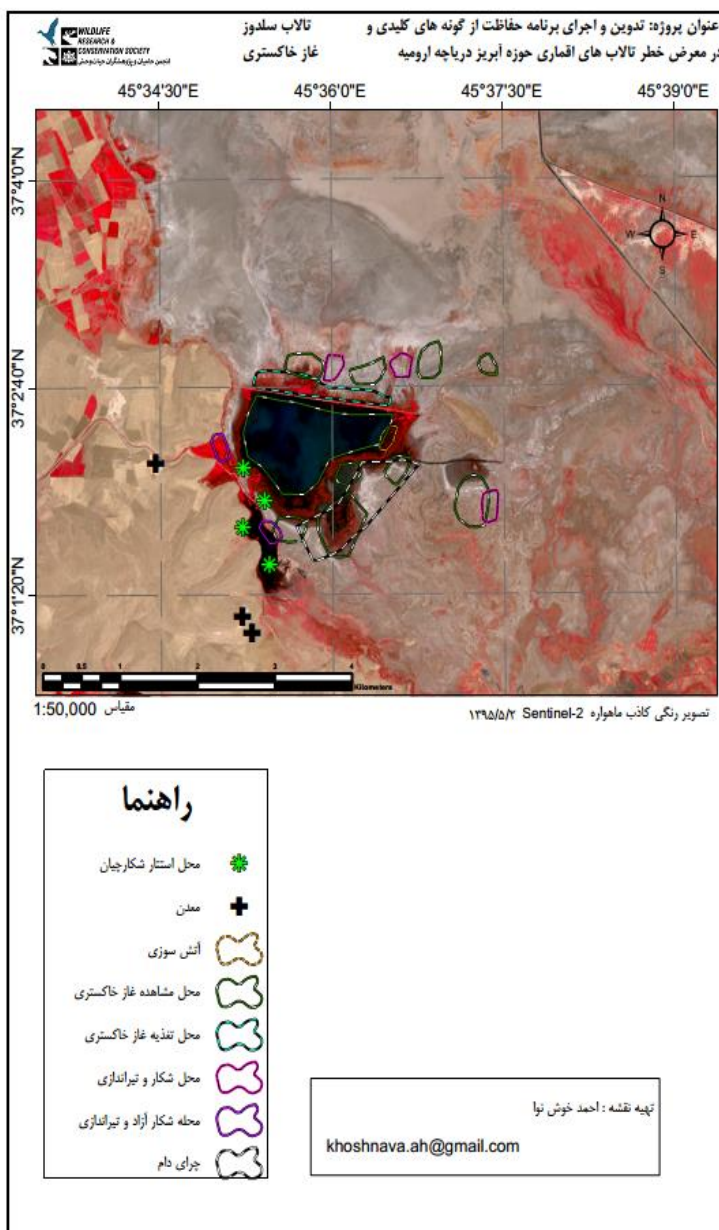
**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۹- تالاب سولدوز، زیستگاه غاز خاکستری



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



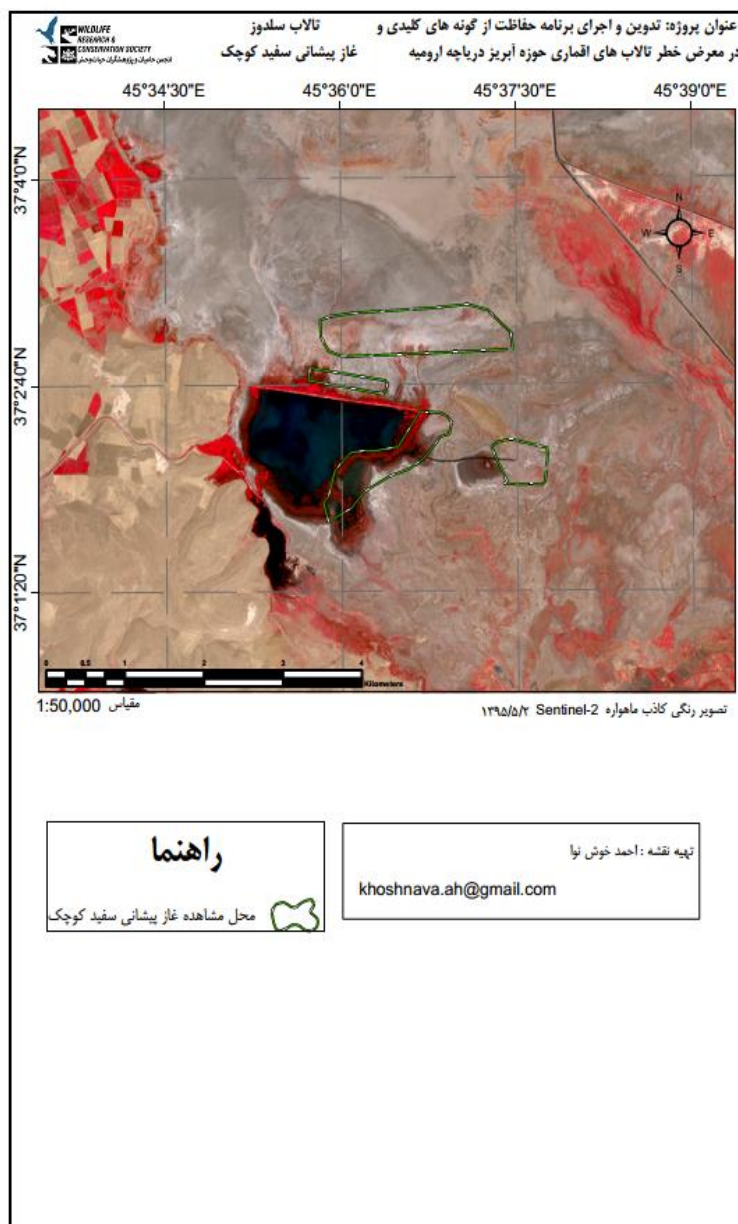
**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۱۰- تالاب سولدوز، زیستگاه غازپیشانی سفید کوچک



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



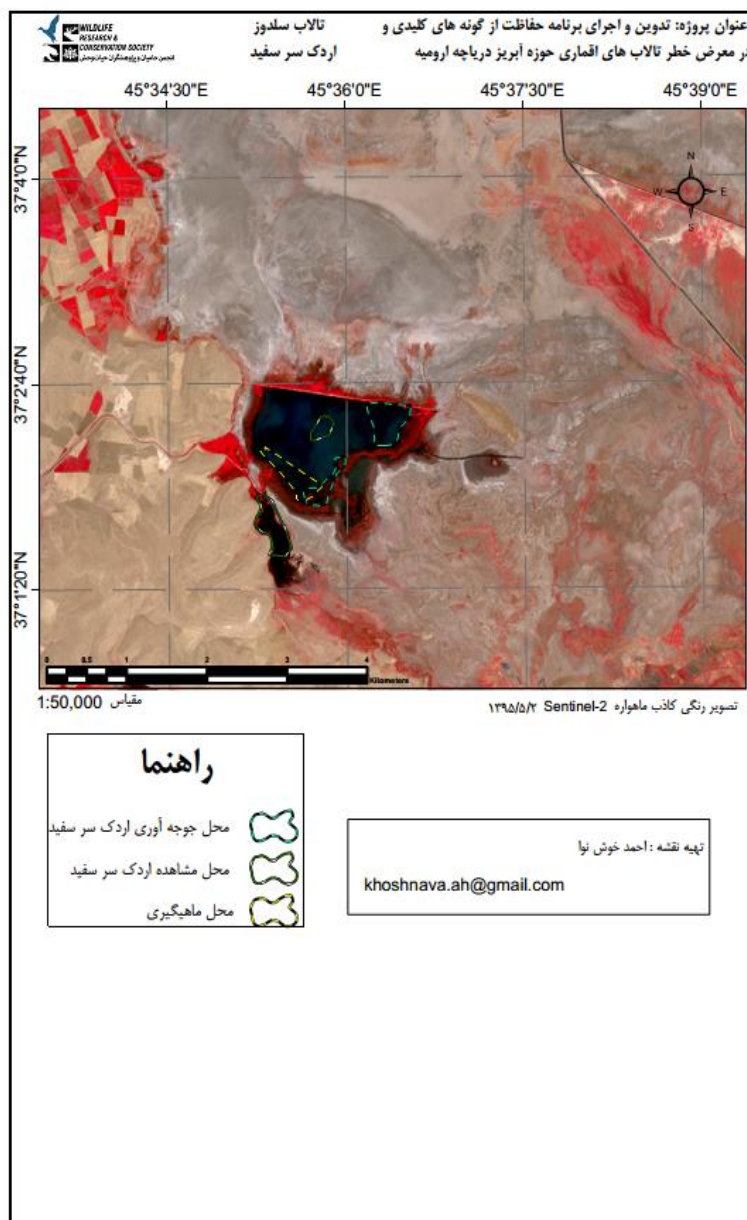
**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۱۱- تالاب سولدوز، زیستگاه اردک سرسفید



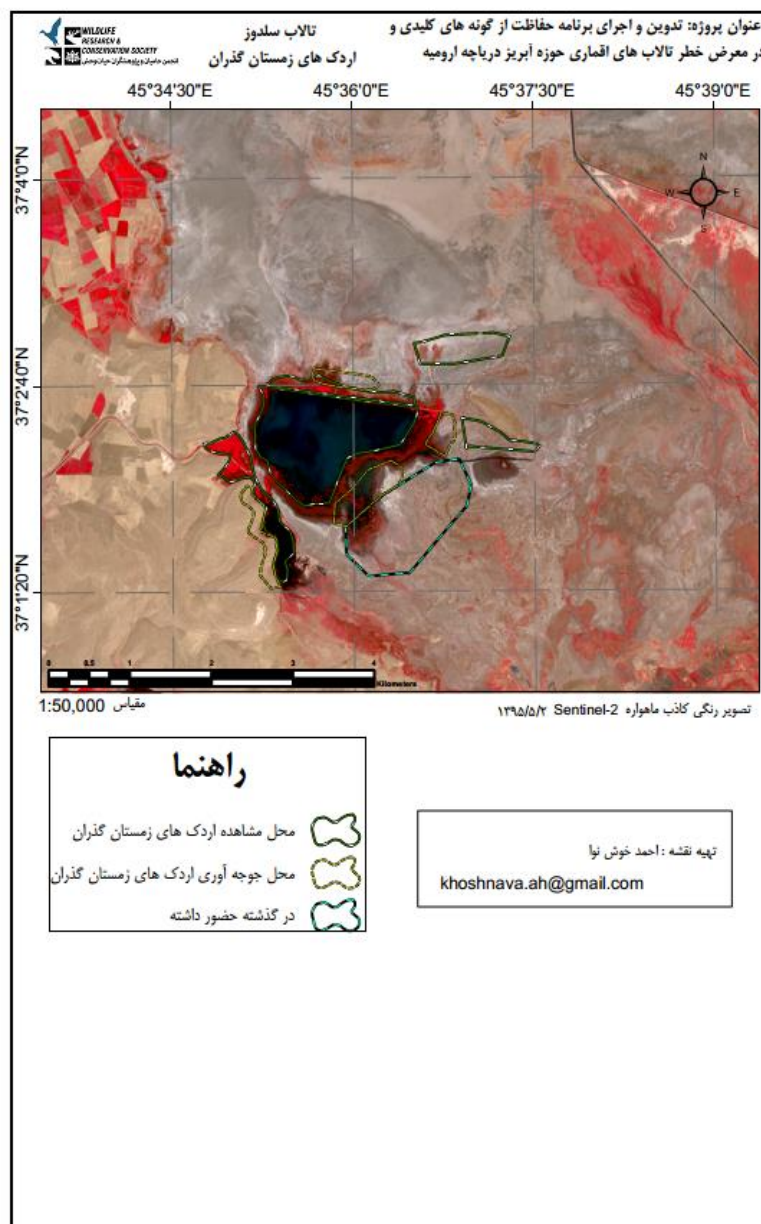
طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۱۲- تالاب سولدوز، زیستگاه اردک های زمستان گذران



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

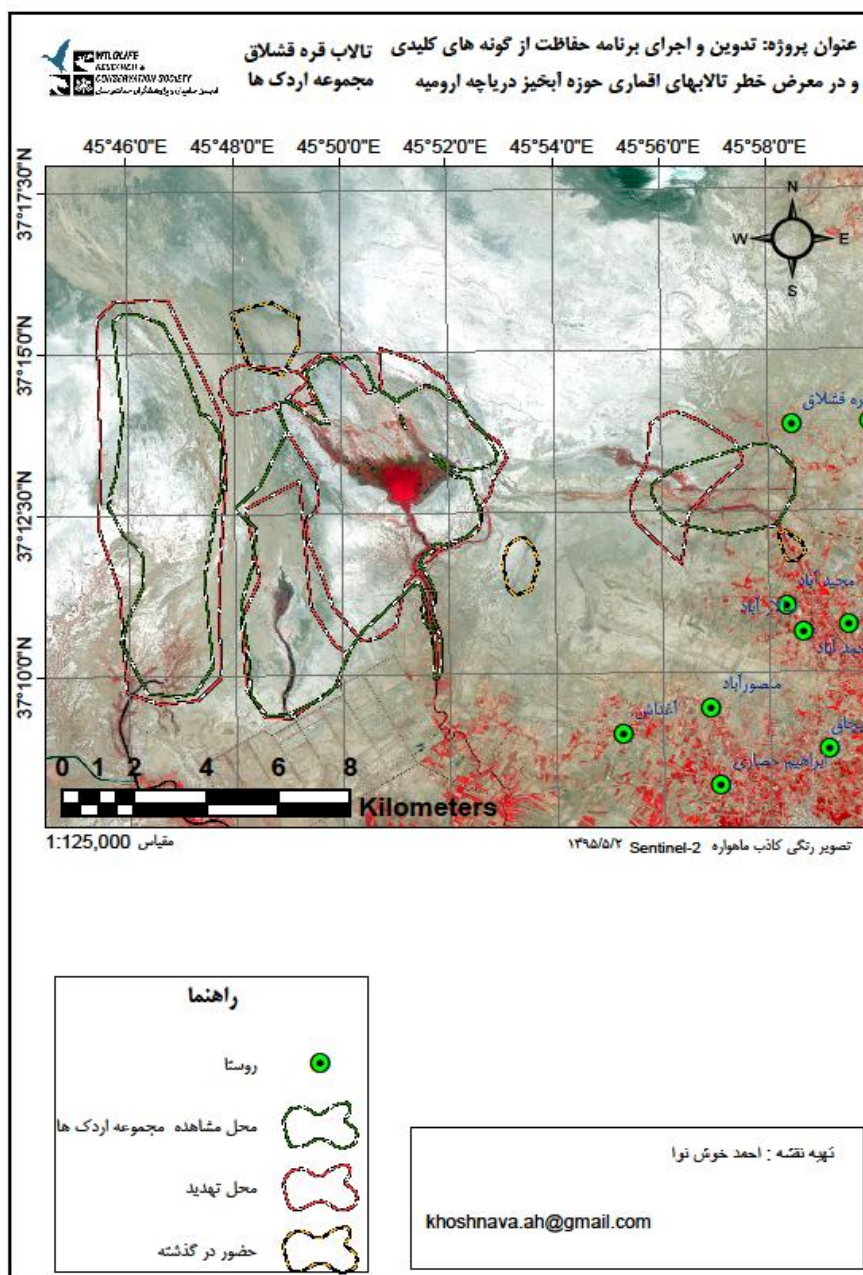


**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی



نقشه شماره ۱۴- تالاب قره قشلاق، زیستگاه مجموعه اردک ها



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۱۱- ویژگی های بارز زیستگاهی تالاب قره قشلاق برای پرندگان آبی

مساحت تالاب قره قشلاق ۲۲۲ کیلومتر مربع برآورد گردیده است منابع اصلی تامین آب تالاب شامل بخشی از رودخانه زرينه رود و مردق چای میباشد. تالاب قره قشلاق جزو تالابهای قلیایی (PH:8.16) قرار دارد. میانگین BOD5 اندازه گیری شده در تالاب برای حفاظت از اکوسیستمهای آبی بالاتر از حد استاندارد میباشد. کدورت آب در اکثر منطق در حد استاندارد می باشد ولی نوسان کدورت میتواند برروی پوشش گیاهی تالاب تاثیر داشته باشد. این تالاب در زمره تالابهای آب شیرین تاکمی شور قرار میگیرد (گزارش تعیین نیاز آبی تالاب های قره قشلاق و قوری گول، ۱۳۹۳). تالاب و اراضی باتلاقی حاشیه دارای گیاهان شورپسند و نیزار می باشد و مکان مهمی جهت تولید مثل، زمستان گذرانی و زیست پرندگان آبی و کنار آبی فراهم آورده است. بررسی منابع موجود حاکی از آن است که مطالعات پلانکتون ها در آن صورت نگرفته و اطلاعاتی در این زمینه وجود ندارد.

۱۲- ویژگی های بارز زیستگاهی تالاب کانی برازان برای پرندگان آبی

تالاب کانی برازان با مساحت ۹۰۲۷ کیلومتر مربع در شمال کوه قره داغ واقع گردیده و به سمت شمال در پهنه های ساحلی جنوب دریاچه ارومیه امتداد می یابد. در کناره کوه قره داغ، تالاب عمیق تر (عمق حدود ۱ متر) و بستر آن در بخشهای حاشیه ای سنگلاخی و تا حدودی ناهموار است، اما به سمت شمال از عمق آن کاسته میشود (کمتر از ۵/۰ متر). تالاب در طول فصل بهار نسبتا پرآب بوده و در اواخر تابستان و اوائل پائیز به حداقل میزان آب خود میرسد. بطور کلی جمعیت جلبکها در آب تالاب زیاد بوده و جمعیت دیاتومه ها، کلروفیسه ها، و دسمیدها بیشتر بوده و دیاتومه ها به تنهایی بیش از ۷۰ درصد جمعیت جلبکها را تشکیل میدهد. تنوع گونه های کف زیان مشاهده شده در تالاب نسبتاً قابل ملاحظه است. شیرونومیدها که تاحدودی شاخص آبهای سرشار از مواد غذایی هستند، بخش اصلی کف زیان را تشکیل می دهد. بررسیهای لیمنولوژیک در تالاب کانی برازان نشان می دهد که تالاب از نظر مواد غذایی بسیار غنی و از نظر تولیدات اولیه بسیار مولد است. این سطح بالای مغذی بودن تالاب و حجم قابل ملاحظه تولیدات اولیه آن، بخوبی مواد غذایی مورد نیاز جمعیت زیاد موجوداتی که از تالاب استفاده میکنند را تامین می نماید. در اواخر زمستان و نیز در فصل بهار روانابهای سطحی ناشی از بارش و ذوب برف سهم بیشتری در جریان زهکشها دارد، کیفیت آب تالاب اندکی بهتر از اواخر تابستان و اوایل پائیز است که منبع تامین کننده آب عمدتاً جریانهای برگشتی آبیاری است. در قسمتهای شمالی، شوری آب در اوایل پائیز بطور قابل ملاحظه ای افزایش می یابد. تبخیر آب و عدم تغذیه آب از نهادهای تغذیه کننده، دلیل افزایش شوری است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

۱۳- شناسایی تهدیدات و فرصت‌ها در راستای حفاظت از گونه‌های منتخب

جدول شماره ۴- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک سر سفید و اردک مرمری (مراوی سپی و صابونی) - تالاب کانی برازان

گونه	تهدیدات	پیشنهادهات
اردک مرمری	۱- آتش سوزی ۲- چرای دام ۳- تردد بیش از حد ۴- کم آبی ۵- شکار اتفاقی	۱- مشابه گونه‌های دیگر با حساسیت بیشتر ۲- آموزش شناسایی گونه‌ها ۳- اطلاع رسانی به چوپانان و بازدیدکنندگان در مورد آتش ۴- آموزش به مردم در خصوص موارد تهدیدکننده گونه ۵- تشدید کنترل صید ۶- تعیین و نظارت بیشتر بر زون‌های امن
اردک سر سفید	۱- آتش سوزی ۲- چرای گاومیش ۳- کم آبی ۴- تورماهیگیری ۵- رقابت با اردک تاجدار ۶- تردد بیش از حد ۷- شکار اتفاقی	

جدول شماره ۵- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک سر سبز (سونه بوره) - تالاب کانی برازان

گونه	تهدیدات	پیشنهادهات
اردک سر سبز	۱- ورود شکارچیان از طرف روستای مجاور به عنوان مثال روستای بفروان ۲- شکار بی رویه ۳- تهدیدهای مشابه با سایر گونه‌ها	۱- تعیین محیط بان از روستاهای مجاور ۲- بررسی و شناسایی محل تغذیه اردک سر سبز ۳- آموزش همگانی ۴- فرهنگ سازی جهت کاهش شکار ۵- احداث باشگاه تیراندازی ۶- کنترل مسیرهای منتهی به تالاب



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۶- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از غاز پیشانی سفید کوچک (سی چوره) - تالاب کانی برازان

گونه	تهدیدات	پیشنهادهات
غاز پیشانی سفید کوچک	۱- کم آبی ۲- شکار غیرقانونی ۳- آتش سوزی در فصل تابستان ۴- غیر کارشناسی بودن احداث زهکش جهت احیای دریاچه ارومیه ۵- احداث جاده (تغییر دادن محیط تالاب) به خصوص جاده وسط تالاب ۶- از بین رفتن پوشش گیاهی حوضه تالاب و چرای بی رویه ۷- عدم آگاهی در مورد گونه ۸- برداشت بی رویه آب در تابستان و اوایل پاییز	۱- آموزش و فرهنگ سازی بین شکارچیان و مردم محلی ۲- احیای زیستگاه اصلی غاز پیشانی سفید ۳- اختصاص حقابه به تالاب گروس (بازگشایی مصب تالاب گروس) ۴- مسدود نمودن جاده وسط تالاب ۵- بازگشایی مسیر بند تالاب گروس و انتقال آب به زیستگاه گروس ۶- کنترل شکار در شب

جدول شماره ۷- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک سرحنایی و سیاه کاکل - تالاب کانی برازان

گونه	تهدیدات	پیشنهادهات
سرحنایی و سیاه کاکل	۱- چرای گاومیش ۲- آتش سوزی ۳- تورهای ماهیگیری ۴- شکار اتفاقی	۱- اصلاح روشهای صید ماهی ۲- آموزش ۳- اطلاع رسانی شیوع آنفولانزا



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۸- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از غازخاکستری- تالاب کانی برازان

گونه	تهدیدات	پیشنهادهات
غاز خاکستری	۱- کم آبی و خشکی ۲- وجود جاده های فرعی بخصوص جاده وسط تالاب(مسیر تردد و رفت و آمد بیش از حد شکارچیان) ۳- شکار بی رویه ۴- برخورد نامناسب محیط زیست ۵- ورود پساب های شهری و خانگی و کشاورزی ۶- رشد جلبک و پرغذایی تالاب در اثر ورود پساب ها ۷- صدور مجوزهای بیشمار اسلحه های شکاری و ورود انواع اسلحه های غیر مجاز ۸- عدم تخصیص حقایبه تالاب ۹- احداث کانال برای احیاء دریاچه ارومیه که باعث شده تالاب گروس که یکی از زیستگاه های غاز خاکستری است خشک شود ۱۰- نبود طرح ذخیره سازی آب در تالاب (جلوگیری از خروج آب فصلی و بهار)	۱- احداث ایستگاه های محیط بانی در ورودی های اصلی و حساس مانند گروس، بفروان، کوه سیاه و داشخانه ۲- استخدام محیط بان از روستاهای همجوار ۳- تخصیص حقایبه برای تالاب ۴- حذف جاده های فرعی که مسیر اصلی تردد شکارچیان است (مانند جاده وسطی تالاب) ۵- فرهنگ سازی و آموزش شکارچیان برای جلوگیری از شکاری بی رویه و غیرمنصفانه ۶- آموزش و فرهنگ سازی در روستاها توسط سازمان حفاظت محیط زیست ۷- جلوگیری از ورد انواع پسماندها و فاضلاب ها ۸- انتقال فاضلاب های روستایی به تصفیه خانه ۹- اصلاح و تبدیل روشهای آبیاری زمینهای کشاورزی از غرقابی به آبیاری تحت فشار(بارانی یا قطره ای) ۱۰- آموزش محیط بانان ۱۱- احداث باشگاه تیراندازی



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۹- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک سرسفید (مراوی سپی) - تالاب سولدوز

پیشنهادهات	تهدیدات	گونه
۱- تعیین و تخصیص حلقه تالاب ۲- تغییر محل یا حذف مانور نظامی ۳- دروی نیزارهای تالاب بصورت محدود در تابستان ۴- استفاده از افراد بومی برای مدیریت تالاب ۵- صید ماهی در زمان مناسب (اواخر تابستان) با قلاب در مکان های تعیین شده ۶- دایر بودن پاسگاه محیط بانی با حداقل ۲ نفر نیروی بومی ۷- جلوگیری از چرای بی رویه دام ۸- احداث آب بند روی کانال انتقال آب به دریاچه ۹- توسعه گردشگری پایدار ۱۰- کنترل رفت و آمدهای بی مورد ۱۱- تقویت راهکارهای اجرایی و قانونی ۱۲- افزایش آگاهی عمومی نسبت به گونه	۱- کم آبی و برداشت آب زهکش ۲- مانور نظامی ۳- آتش سوزی ۴- چرای بی رویه دام ۵- شکار بی رویه یا غیر قانونی ۶- صید بی رویه ماهی ۷- خشک شدن زیستگاه های اطراف تالاب ۸- حساسیت بالای گونه به فعالیت های انسانی و تردد بیش از حد انسان ۹- شکار به منظور تاکسیدرمی گونه ۱۰- کم شدن ماهی به دلیل شوری آب	اردک سر سفید



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۱۰- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از اردک های زمستان گذران—تالاب سولدوز

گونه	تهدیدات	پیشنهادهات
اردک های زمستان گذران (سرسبز - خوتکا - نوک پهن)	۱- شکار بی رویه ۲- برگزاری مانور نظامی ۳- خشکسالی و کم آبی ۴- احداث کانالهای جدید جهت انتقال آب به داخل دریاچه ۵- ورود فاضلاب نرده ۶- فاضلاب و ضایعات مرغداری های به صورت موردی ۷- برداشت آب با موتور از کانال زهکشی ۸- سر و صدای معادن ۹- برداشت تخم در زمان زادآوری ۱۰- گیرافتادن در تور ماهیگیری ۱۱- چرای دام ۱۲- برداشت غیرقانونی علوفه ۱۳- آتش سوزی نیزارها	۱- فرهنگ سازی در راستای شناسایی گونه های پرنده و آموزش شکارچیان ۲- استفاده از افراد بومی برای حفاظت تالاب ۳- اختصاص حقابه برای تالاب از سدحسینلو ۴- ایجاد تفریحات جایگزین / مسابقات تیراندازی ۵- تقویت اجرایی قوانین ۶- جلوگیری از برداشت غیرقانونی علوفه و نی ۷- حذف کانال زهکش و بازگشت به وضعیت قبلی ۸- جلوگیری از ورود غیرمجاز دام اهلی به داخل و حاشیه تالاب ۹- لایروبی و هدایت مسیرهای قدیمی منتهی به تالاب ۱۰- تعیین ظرفیت برد گردشگری واکوتوریسم



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۱۱- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از غاز پیشانی سفید کوچک (سی چوره)—تالاب سولدوز

گونه	تهدیدات	پیشنهادهات
غاز پیشانی سفید کوچک	۱- شکار به همراه سایر غازها ۲- عدم آگاهی از اهمیت گونه ۳- مزاحمت مانورها و فعالیت های نظامی ۴- کم آبی ۵- چرای بی رویه ۶- برداشت علوفه ۷- انتقال آب به سمت دریاچه ارومیه ۸- تردد بیش از حد در اطراف تالاب ۹- شکار غیرقانونی و بی رویه	۱- اطلاع رسانی و فرهنگ سازی ۲- تغییر محل مانورها ۳- بازگشت مسیر کانال به سمت تالاب ۴- پایش و اطلاع رسانی ۵- آموزش افراد محلی ۶- ایجاد گرو های محلی ۷- ایجاد و چاپ بروشور و... ۸- احیای زیستگاه های مناسب و تالابی اطراف تالاب سولدوز ۹- اتخاذ تدبیر در مورد کانال ایجاد شده برای احیا دریاچه ارومیه (اتصال رودخانه های مهاباد، سیمینه و گدار)



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۱۲- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از غازخاکستری (قازی بور) - تالاب سولدوز

پیشنهادهات	تهدیدات	گونه
۱- اختصاص حق آبه از سد حسنلو به صورت دائمی ۲- اصلاح وضعیت کانال احیای دریاچه ارومیه ۳- قطع هرگونه تیراندازی و برگزاری مانور در اطراف تالاب ۴- جلوگیری از شکار بی رویه ۵- افزایش تعامل بین محیط زیست و جوامع محلی اطراف تالاب ۶- دراولویت قراردادن جوامع محلی حاشیه تالاب در بهره مندی ازمنافع اقتصادی تالاب ۷- استفاده از افراد دلسوز و علاقه مند جهت مدیریت منطقه ۸- استفاده از پتانسیل همیاران محیط زیست ۹- محدود کردن فعالیت سنگ شکن ها ۱۰- کنترل و مدیریت چرای احشام از روستاهای سارال و یادگارلو ۱۱- فرهنگ سازی و آموزش ۱۲- ایجاد باشگاه تیراندازی ۱۳- تعیین زمان های ممنوع برای انفجار	۱- میدان تیر و مانور نظامی (سنگین) ۲- کم آبی و خشکسالی ۳- ایجاد ناامنی به واسطه منطقه شکار آزاد (درنا گلی) ۴- شکار غیرمجاز ۵- فعالیت های معدنی ۶- چرای بی رویه دام (غیرمجاز) ۷- آتش سوزی نیزار ۸- حضور شکارچیان و صیادان متخلف غیربومی	غاز خاکستری



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۱۳- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از مجموعه اردک‌ها- تالاب قره قشلاق

پیشنهادهات	تهدیدات	گونه
۱- استفاده از محیط بانان باتجربه وبومی و ارائه گزارش روزانه ۲- مشارکت جوامع محلی در حفاظت از تالاب ۳- بهره مندی جوامع محلی از منافع و مزایای تالاب(علف،شکارو...) ۴- مرزبندی و جلوگیری از ورود دام به منطقه حفاظت شده ۵- زمان بندی علف چینی ۶- توجه به معیشت جوامع محلی ۷- بازکردن دریاچه قره قوزلو و چرچر ۸- استفاده از روش های نوین آبیاری ۹- جلوگیری از ماسه برداری و شن برداری ۱۰- آموزش و فرهنگ سازی در بین دانش آموزان ۱۱- ارائه گزارش شفاف و علنی از کارهای انجام شده به عموم مردم	۱- تخریب تالاب توسط دام ۲- تخریب محل های تخم گذاری(علف چینی در زمان تخم گذاری) ۳- تخریب تخم پرندگان توسط دام ۴- شکار بی رویه ۵- آتش سوزی ۶- برداشت بی رویه آب در بالادست و نرسیدن آب به پایین دست ۷- قرارگیری دریاچه بند چرچر در ارتفاع بالا ۸- احداث کانال اتصال آب زرينه رود به سيمينه رود و زدن بند در ورودی تالاب ۹- غرقابی کردن زمین های کشاورزی ۱۰- کمبود علف ۱۱- بیکاری و درآمد ناچیز جوامع محلی ۱۲- لایروبی زرينه رود توسط امور آب میاندواب ۱۳- عدم آگاهی در مورد پرندگان در حال انقراض	مجموعه اردک ها



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۱۴- تهدیدات و پیشنهادات برای حفاظت از مجموعه غازها- تالاب قره قشلاق

پیشنهادهات	تهدیدات	گونه
۱- استفاده از محیط بانان باتجربه وبومی ۲- بسیج مردمی برای حفاظت از تالاب ۳- تخصیص حقابه از بند قره قوزلو، بند چرچر، مردق چای و سد نوروز لو ۴- کنترل ورود و چرای دام ۵- صدور پروانه شکار برای شکارچیان بومی ۶- اجرای طرح های تالابی توسط جوامع محلی ۷- فرهنگ سازی و آموزش مردم محلی ۸- توجه به معیشت جوامع محلی ۹- تعیین میزان برداشت پوشش گیاهی و زمان آن توسط اداره محیط زیست	۱- کم آبی ۲- شکار بی رویه ۳- چرای بی رویه و تخریب زیستگاه ۴- آتش سوزی ۵- احداث کانال ۲۷ کیلومتری از بناب به سمت سیمینه رود ۶- برداشت و تخریب پوشش گیاهی ۷- قطع درختچه های گز توسط افراد سودجو ۸- عدم شناخت گونه های غاز و اهمیت پرندگان در معرض خطر ۹- مسدود بودن بند چرچر ۱۰- تبنانی محیط بانان با شکارچیان	مجموعه غازها



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

جدول شماره ۱۵- شناسایی اهداف، گامهای اجرایی و اقدامات اولویت دار در راستای حفاظت گونه های منتخب

راهدرد کلی	اهداف	اقدامات اجرایی	اقدامات اولویت دار	نتیجه	شاخص بهره وری و ممیزی اقدامات
مدیریت و کنترل اثرات ناشی از فعالیت ها و بهره برداری های ناپایدار	بلند مدت: ۱- پایدار سازی گونه های کلیدی و در معرض خطر در وضعیت مطلوب	همکاری با سازمان حفاظت محیط زیست در نظارت و پایش تهدیدها و علل مرگ و میر و سرشماری منطقه جهت کاهش حجم شکار و صید غیرمجاز خصوصاً فصول غیرزادآوری (مهاجرت و زمستان گذرانی) و تهیه گزارش از آن	۱- ایجاد تیم پایش و نظارت بر اکوسیستم تالاب از گروههای محلی (هر تالاب بصورت مستقل)	۱- افزایش امنیت زیستگاه و کاهش حجم شکار و صید غیرمجاز	۱- حذف شدن نام گونه از فهرست گونه های در معرض خطر محلی، ملی و بین المللی
	میان مدت: ۱- رسیدن به راهکارهای بهینه جهت برقراری امنیت گونه های در معرض خطر و کمیاب در استانهای همجوار	خرید حقوق عرفی و پروانه چرا در راستای کاهش حجم چرای غیر مجاز دام و علف چینی بی رویه		۲- ایجاد بانک اطلاعاتی تالاب های منتخب جهت استفاده در مراحل بعدی حفاظت	۲- افزایش جمعیت گونه در بازه زمانی ۵ ساله
	کوتاه مدت: ۱- حفاظت از منطقه زادآوری/زیستگاه و در صورت امکان گسترش این منطقه برای گونه های کلیدی و در معرض خطر	ایجاد زیستگاه جدید برای تغذیه گونه های کلیدی		۳- توانمند سازی جامعه محلی در راستای پایش پرندگان - پرنده نگری محلی	۳- افزایش پراکنش گونه در بازه زمانی ۵ ساله
	۲- بررسی جمعیت گونه های کلیدی و در معرض خطر در مراحل چرخه حیات	احیاء زیستگاه های تغذیه/ زادآوری تخریب شده			۴- معرفی مناطق حساس زیستگاهی به عنوان مناطق حفاظت شده
					۵- ممیزی تعداد پروانه های چرا
					۶- حضور مستمر تیم پایش و نظارت در زیستگاه



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**
انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

راهبرد کلی	اهداف	اقدامات اجرایی	اقدامات اولویت دار	نتیجه	شاخص بهره وری و ممیزی اقدامات
کاهش میزان فشار وارد بر جمعیت گونه های کلیدی و در معرض خطر	بلندمدت: ۱- جلب حمایت فعال سرمایه گذاران برای ایجاد سایت های تفریحی و تفرجی و رونق اقتصادی منطقه	تهیه تابلوهای هشداردهنده در مورد تالاب های اقماری دریاچه و اهمیت گونه های کلیدی آن	۲- استقرار مرکز آموزشی-ورزشی	۱- کاهش حجم صید و شکار غیرمجاز ۲- فرهنگ سازی در زمینه شناخت ارزش های اکولوژیکی گونه و حمایت از آن ۳- رونق گردشگری روستا و افزایش امکانات جهت گذران اوقات فراغت در روستا در فصول غیرکشاورزی	۱- بررسی آمار تخلفات شکار و صید سالانه در محدوده ۲- آمار حضوردر باشگاه تیر اندازی ۳- درآمدحاصل از کسب و کار پایدار مرتبط با تالاب ۴- بررسی های میدانی و آنالیز داده های مربوطه ۵- آمار استفاده از راهنمایان محلی در تورهای ورودی و خروجی ۶- تعدد مجوز قرق اختصاصی در استان
	میان مدت: ۱-تبدیل تالاب های اقماری به سایت منتخب فعالیتهای پژوهشی-آموزشی	برگزاری مسابقه تیراندازی فصلی جهت رقابت های محلی سالم به جای رقابت در کشتار پرندگان			
	کوتاه مدت: ۱-ایجاد فضای مناسب تفرجی برای گذران اوقات فراغت در فرصت های غیرکشاورزی	استفاده از جوانان محلی بعنوان راهنمایان سایت های تفریحی منطقه			
		احداث اقامتگاه بوم گردی و تخصیص درآمد حاصل برای برنامه های حفاظت گونه			
		راه اندازی مرکز تکثیر و پرورش گونه های قابل برداشت			
		احداث قرق اختصاصی به منظور کاهش فشار بر جمعیت های وحشی			



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



**WILDLIFE
RESEARCH &
CONSERVATION SOCIETY**

انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش



اداره کل حفاظت محیط زیست استان
آذربایجان غربی

راہبرد کلی	اهداف	اقدامات اجرایی	اقدامات اولویت دار	نتیجه	شاخص بهره وری و ممیزی اقدامات
ظرفیت سازی در اجرای اهداف مدیریت زیست بومی در حفاظت از گونه های کلیدی و در معرض خطر منطقه، بابت بهره گیری از دانش بومی	بلند مدت:	ایجاد زیرساخت مناسب جهت خودکفایی فعالیتهای فرهنگی- آموزشی در منطقه نظیر تاسیس مدرسه طبیعت در روستاهای حاشیه تالاب	۱- ایجاد و توان افزایی یک شبکه محیط زیستی قدرتمند در اطراف هر تالاب	۱- مدیریت تالاب های اقماری دریاچه ارومیه با استفاده از رویکرد زیست بومی	۱- تعدد تاسیس و فعالیت انجمن های زیست محیطی محلی ۲- بررسی آگاهی عمومی در رابطه با گونه در روستاهای حاشیه ۳- تعدد ساخت اقامتگاه ها و مدارس طبیعت ۴- آمار بازدیدکنندگان از تالاب و وبسایت ۵- چاپ گزارشات و مقالات علمی در مورد گونه و زیستگاه
	میان مدت:	احداث مراکز بازدیدکنندگان در تالابهای قره قشلاق و سولدوز			
	کوتاه مدت:	ایجاد وب سایت و به روزرسانی آن در راستای اطلاع رسانی در زمینه وضعیت تالاب های اقماری منطقه			
	۱- مشارکت نزدیک شبکه محیط زیستی استان های همجوار در مدیریت/ احیای گونه های کلیدی و در معرض خطر منطقه ۲- بهره مندی از پتانسیل شبکه محیط زیستی جهت چانه زنی و پیگیری مطالبه تخصیص حق آبه تالاب	ایجاد بانک اطلاعاتی تالابهای اقماری دریاچه ارومیه		۲- دخیل شدن دانش بومی و محلی در تصمیم گیری های منطقه ای و استانی ۳- گسترش آگاهی منطقه ای و استانی در راستای حفاظت گونه ها	